

Joonas Moilanen

”TURVATAAN SEN LAPSEN KASVU JA KEHITYS, SITÄHÄN SE ON”

Työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteistä
sijaishuollossa

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Joonas Moilanen
Työn nimi	”Turvataan sen lapsen kasvu ja kehitys, sitähan se on.” - Työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteistä sijaishuollossa
Toimeksiantaja	Ehot Oy
Vuosi	2024
Sivut	56 sivua, liitteitä 11 sivua
Työn ohjaaja(t)	Lea Saari-Kääriäinen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa kokemuspohjaista tietoa siitä, millälaisia kokemuksia lastensuojelun sijaishuollon työntekijöillä on lastensuojelulain mukaisista rajoitustoimenpiteistä ja niiden käytöstä. Työssä tutkittiin, millaisia hyötyjä ja haittoja rajoitustoimenpiteistä on lasten kasvulle ja kehitykselle työntekijöiden näkökulmasta sekä miten rajoitustoimenpiteet vaikuttavat itse työntekijöihin ja heidän työskentelyynsä. Lisäksi selvitin, millaisia eroja vaativan tason yksikön sekä erityisen huolenpidon yksikön työntekijöiden kokemuksissa on.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Opinnäytetyötä varten haastattelin Ehot Oy:n työntekijöitä, joten aineisto muodostui yhdeksän työntekijän haastattelusta, joista neljä työskenteli vaativan tason yksikössä ja viisi erityisen huolenpidon yksikössä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Aineiston analysointi toteutettiin sisällönanalyysillä.

Rajoitustoimenpiteet ovat sijaishuollossa tarvittavia ja joissakin tilanteissa välttämättömiä. Työntekijöistä niitä ei ole erityisen mukava toteuttaa, mutta heidän mielestään niissä ei ole myöskään erityistä hankaluutta, kun niiden toteuttamiseen löytyy tarvittava osaaminen ja ammattitaitoinen työryhmä. Rajoitustoimenpiteet ovat viimeinen keino turvata lasten kasvu ja kehitys, eivätkä ne oikein toteutettuna ole lapsille haitallisia. Tällöin rajoitustoimenpiteet ovat lapsen edun mukaisia ja parhaimmillaan ne voivat lähentää lapsen ja aikuisen välistä suhdetta. Yksiköiden väliset erot tutkimustuloksissa painottuivat siihen, mitä rajoitustoimenpiteitä tehdään ja millaiset asiat rajoitustoimenpiteissä koetaan vaikeaksi, mutta suuria eriävyyksiä ei yksiköiden välisten työntekijöiden kokemuksissa ollut.

Tutkimustuloksien pohjalta voidaan päätellä, että rajoitustoimenpiteet etenkin vaativan tason ja erityisen huolenpidon yksiköissä ovat tarpeellisia ja niitä voidaan käyttää, mutta ne tulee tehdä oikein perusteiden ja turvallisesti. Tämä vaatii työntekijöiltä ammattitaitoa ja hyviä valmiuksia rajoitustoimenpiteiden toteuttamiseen, jotta näissä vaativissa tilanteissa pystytään toimimaan siten, ettei siitä koidu lapselle haittavaikutuksia.

Asiasanat: lastensuojelu, sijaishuolto, rajoitustoimenpide, lapsen etu

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Joonas Moilanen
Thesis title	“Ensuring the child’s growth and development, that’s what it’s all about.” - Child welfare workers experiences on restriction measures in foster care
Commissioned by	Ehot Oy
Time	2024
Pages	56 pages, 11 pages of appendices
Supervisor	Lea Saari-Kääriäinen

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to investigate the experiences of employees in child welfare foster care regarding the restrictive measures prescribed by Child Protection Act and their implementation. I studied the benefits and drawbacks of these restrictive measures on children’s growth and development from the employees’ perspective, as well as how these measures affected the employees themselves and their work. Additionally, I explored the differences between employees in demanding-level units and those specialized care units.

The thesis was conducted as a qualitative study. To gather data for this thesis, I interviewed the employees of Ehot Oy, resulting in nine interviews which of four employees worked in demanding-level unit and five in specialized care unit. The data collection method used was thematic interviewing, and the data analysis was carried out using the content analysis.

Restrictive measures were necessary in foster care and, in some situations, unavoidable. Employees did not particularly enjoy implementing them, but they also felt that they are not especially difficult when the necessary expertise and a professional team were in place. Properly implemented, restrictive measures served as a last resort to ensure children’s growth and development, and they were not harmful to children. In such cases, these measures were in the child’s best interest and, at best, could strengthen the relationship between the child and the adult. The differences in the research findings between the units emphasized which restrictive measures were implemented and which aspects were perceived as difficult, but there were no significant differences in the experiences of employees across the units.

Based on the research findings, it can be concluded that restrictive measures, especially in demanding-level and specialized care units, are necessary and can be utilized, but they must be carried out on appropriate grounds and safely. This means that the employees must have professional skills and good preparedness for implementing restrictive measures, so that actions taken in these demanding situations do not result in adverse effects on the child.

Keywords: child welfare, foster care, restrictive measures, child’s best interest

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	SIJAISHUOLTO JA RAJOITUSTOIMENPITEET.....	9
2.1	Sijaishuolto	9
2.2	Huostaanotto	9
2.3	Lapsen etu.....	10
2.4	Rajoitustoimenpiteet	11
2.4.1	Yhteydenpidon rajoittaminen	11
2.4.2	Aineiden ja esineiden haltuunotto	12
2.4.3	Henkilöntarkastus	12
2.4.4	Henkilönkatsastus.....	13
2.4.5	Omaisuu den, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen	13
2.4.6	Kiinnipitäminen	14
2.4.7	Liikkumisvapauden rajoittaminen.....	15
2.4.8	Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen.....	15
2.4.9	Eristäminen.....	15
2.4.10	Erityinen huolenpito	16
2.5	Aiempaa tutkimustietoa	17
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	21
3.1	Tutkimuskysymykset, tavoite ja tarkoitus.....	21
3.2	Tutkimuksen menetelmällinen lähestymistapa	22
3.3	Aineistonkeruu	22
3.4	Analyysi	24
4	TULOKSET.....	26
4.1	Työntekijöiden käyttämät rajoitustoimenpiteet	26
4.2	Rajoitustoimenpiteiden tarkoitus ja tarpeellisuus	27
4.3	Lapsen hyvinvoinnin tukeminen.....	28

4.4	Haasteet ja eettiset pohdinnat	32
4.5	Rajoitustoimenpiteiden vaikutus omaan työhön ja osaaminen	36
4.6	Yksikköjen väliset erot	41
5	POHDINTA	43
5.1	Tuloksien tarkastelu	43
5.2	Jatkokehittäminen	49
5.3	Tutkimuseettiset kysymykset ja luotettavuus	49
5.4	Opinnäytetyöprosessi	51
	LÄHTEET	54

LIITTEET

Liite 1. Tutkimustiedote

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Liite 3. Taulukko tutkimuksista

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tutkin Ehot Oy:n vaativan tason sekä erityisen huolenpidon yksikön työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteiden toteuttamisesta osana sijaishuollossa työskentelyä. Opinnäytetyön tehtävä oli tuottaa koke-muspohjaista tietoa lastensuojelussa työskentelevien ohjaajien kokemuksista koskien rajoitustoimenpiteitä ja niiden käyttöä. Opinnäytetyön tarkoitus oli tehdä haastattelututkimus Ehot Oy:n henkilöstölle.

Millaisia kokemuksia työntekijöillä on rajoitustoimenpiteiden käyttämisestä las-tensuojelun sijaishuollossa? Tämä idea opinnäytetyölleni syntyi omasta mie-lenkiinnostani sijaishuollossa työskentelyä kohtaan, ja aihe rajautui rajoitustoi-menpiteisiin ammattilaisten näkökulmasta, sillä aihetta ei ole juurikaan tutkittu, vaikka se on osa lastensuojelun sijaishuollon ohjaajana työskentelyä.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimi Mikkelissä sijaitseva yksityinen sijais-huoltopalveluita tarjoava yritys Ehot Oy. Yritys tarjoaa kuusipaikkaisessa Pit-käjärven yksikössä sijaishuoltoa erityisen huolenpidon päätöksen saaneille 12–17-vuotiaille lapsille. Pitkäjärven kohderyhmänä ovat lastensuojelun vaati-vassa asemassa olevat lapset, jotka tarvitsevat pysäytyksen haitalliselle toi-minnalle. Tämän lisäksi yrityksellä on naapurissa vaativan tason seitsemän-paikkainen yksikkö, Rauhaniemi.

Molemmat yksiköt ovat vahvasti resursoituja ja yksikön työntekijöillä on vah-vaa psykiatrasta erityisosaamista. Ehot Oy:llä toteutetaan terapeutista ja psy-kiatrasta työorientaatiota, jotta jokaisen nuoren yksilöllistä kuntoutuspolkua voi-daan tukea moniammatillisen tiimin yhteistyöllä. (Ehot s.a.) Ehot Oy valikoitui työni toimeksiantajaksi, koska yrityksen yksiköt olivat sopivia aiheeni tutkimi-seen ja olin opintojeni aikana tehnyt myös harjoittelun yrityksessä.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on Suomessa huomattava. THL:n 2022 vuoden tilastoinnin mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli 17 885. Huostaanotettujen lasten määrä vuonna 2022 oli 11 477. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023, 1.) Laitoshuoltoon sijoitetuista lapsista siis suuri osa on huostaanotettuja.

Lastensuojelu yleisesti on ollut paljonkin pinnalla yhteiskunnallisessa keskustelussa. Lastensuojelu ja sijaishuolto teemana puhuttavat paljon niin julkisessa keskustelussa kuin myös mediassa, ja lastensuojelu teemana on melko latautunut.

Mediassa on paljon uutisia lastensuojelun varjopuolesta, mikä varmasti omalla tavallaan luo tietynlaista kuvaa lastensuojelusta. Esimerkkejä tästä ovat Palménin ja Lepistön hyvinkin hiljattain kirjoittamat uutiset. Palménin uutisessa kerrotaan, kuinka moni lapsi joutuu vaihtamaan sijaishuoltopaikkaa usein, lastensuojelu epäonnistuu liian usein, ja yhteiskunta ei huolehdi sijoitetusta lapsista riittävästi (Palmén 2024). Lepistön uutisessa puolestaan puhutaan siitä, kuinka ostopalveluiden käyttö lastensuojelussa on kiihtynyt ja se alkaa muodostaa epäeettisiä toimintamalleja. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksityiset palveluntuottajat voivat esimerkiksi liioitella lapsen tuen tarvetta ja mainostaa omia lastensuojelulaitoksiaan epäeettisin tavoin. (Lepistö 2024.)

Myös rajoitustoimenpiteistä keskustellaan paljon. Siltasen vuoden 2024 alussa julkaistussa uutisessa kerrotaan lasten lainvastaisesta rajoittamisesta. Uutisen mukaan 15 lastensuojeluyksikössä oli laajoja tai systemaattisia epäkohtia, kuten perusoikeuksien rajoittaminen yksikön säännöillä, rajoitustoimenpiteiden lainvastainen käyttö tai tekemättä jätetyt päätökset. Näiden epäkohtien takia nämä lastensuojeluyksiköt joutuivat erityistarkkailuun. (Siltanen 2024.) Lastensuojelun onnistumiset jäivät mediassa usein vain vähälle huomiolle, koska huomio kiinnittyi herkästi ongelmakohtiin ja epäonnistumisiin, kun taas positiiviset tarinat jäivät varjoon.

Lastensuojelulain muutokset ovat myös puhuttaneet paljon ihmisiä, ja rajoitustoimenpiteisiin on vuosien aikana tullut muutoksia. Vuoden 2007 lakimuutoksissa korostui lasten ja lastensuojelutyöntekijöiden oikeusturvan tarkennukset siten, että rajoituksista, niiden edellytyksistä, menettelytavoista sekä sisällystä säädettiin lain tasolla yksityiskohtaisemmaksi. Muutosten mukaan rajoituksia saa toteuttaa vain sen verran, kuin lapsen huostaanotto, oma tai toisen henkilön terveys ja turvallisuus vaatii. (Jääskeläinen & Uotinen 2007.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2020, 1) kuntainfossa kerrotaan, että vuonna 2020 tehtyjen muutosten pääpaino oli ennakollisissa keinoissa, joilla oli tarkoitus ehkäistä vaikeiden tilanteiden syntyä ja näin ollen myös rajoitustoimenpiteiden käytön tarvetta. Lapsen perusoikeuksiin voidaan puuttua vain, jos lastensuojelulaissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Lastensuojelulaitoksissa on varmistettava riittävä henkilöstön määrä, perehdytys sekä osaaminen, millä ennaltaehkäistään rajoitusten käyttöä ja varmistetaan, että niitä käytetään vain lain edellyttämässä tilanteissa. Kuntainfossa korostettiin perusoikeuksien viimesijaisuutta, rajoitusten edellytyksiä tarkennettiin ja lapsen mielipide sekä näkemys rajoituksesta on aina selvitettävä.

Ennakollisena keinona säädettiin hyvän kohtelun suunnitelmasta, jonka tulee sisältää toimenpiteiden tiedot, miten rajoitustoimenpiteiden käyttöön on varauduttu sekä miten ne toteutetaan, jottei rajoitustoimenpiteistä koidu vaaraa ulkopuolisille. Myös lapsilla on oikeus osallistua suunnitelman tekemiseen. Lisäksi rajoituksia tulee arvioida yksilökohtaisesti lapsen kanssa, ja sijaishuolto paikan on myös ilmoitettava rajoituksista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020, 2.) Lapsen asemaa rajoitustoimenpiteisiin nähden on siis parannettu ja rajoitustoimenpiteiden valvontaa samalla lisätty.

Rajoitustoimenpiteet ovat aiheena siis eettisesti suhteellisen vaikea ja se puhuttaa. Toisaalta rajoitustoimenpiteillä kajotaan lasten perusoikeuksiin, joiden tulisi olla itsestäänselvyksiä, mutta toisaalta rajoitustoimenpiteiden toteuttaminen on laissa velvoitettua ja sijaishuollossa työskenteleville työntekijöille yksi työtehtävä, joka tarvittaessa tulee tehdä. Tämän takia haluan opinnäytetyössäni antaa sijaishuollon työntekijöille mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin ja samalla tarkastella sitä, mikä kentällä työskentelevän ammattilaisen asema on rajoitustoimenpiteiden valossa, ja mitä he ovat mieltä niiden käytöstä.

2 SIJAISHUOLTO JA RAJOITUSTOIMENPITEET

2.1 Sijaishuolto

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuollon toteuttaminen itsessään on julkinen hallintotehtävä, joka voidaan lastensuojelulain mukaisesti järjestää laitoshuoltona, perhehoitona tai muulla lapsen edellyttämällä tavalla. Riippumatta siitä, onko sijaishuolto kunnallisen, valtiollisen vai yksityisen palveluntuottajan puolesta, on se yhteiskunnan tehtävä, jossa lapsen etu ja oikeudet turvataan julkisen vallan käytön keinoin. (Saastamoinen 2020, 2.)

Lastensuojelun ja sijaishuollon asiakkuus johtuu yleensä haasteista, jotka tulevat esiin lapsen tai nuoren koulunkäynnin aikana, jolloin esimerkiksi oppimisvaikeudet tai mahdolliset muut kehityksen viivästymisen merkit havaitaan. Yleisin syy asiakkuuteen on lapsen haluttomuus tai kyvyttömyys elää yhteiskunnan lakien ja sääntöjen mukaan. Tämä voi ilmentyä esimerkiksi rikollisena toimintana, väkivaltaisen käyttäytymisenä tai päihteiden käyttöä suosivana asenteena. Taustatekijöitä näille syille voivat olla esimerkiksi rikkonainen perhetilanne, vanhempien jaksamattomuus, vanhempien päihteidenkäyttö, vanhempien mielenterveysongelmat tai puutteet vanhemmuuteen liittyvissä taidoissa, kuten esimerkiksi rajojen asettamisessa. (Heino 2007, 4.)

2.2 Huostaanotto

Huostaanottoon päädytään tiukkojen kriteerien täytyttyä, joiden arviointi on ensi kädessä lapsen tilannetta hoitamaan määrätyn sosiaalityöntekijän vastuulla. Huostaanoton kriteerit täyttyvät joko lapsen kasvuolosuhteiden tai oman käyttäytymisen vuoksi, jos jompikumpi uhkaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä. Tällaista käytöstä voi olla päihteidenkäyttö tai rikoksen tekeminen. Huostaanoton kriteerit eivät kuitenkaan täyty vähäisenä pidetyn rikoksen teosta. Huostaanoton kriteereihin kuuluu myös, että avohuollon tukitoimet eivät ole lähtökohtaisesti riittäviä tai ovat lapsen edun vastaisia. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 40. §.) Tapio Rätty (2023, 438) kertoo, että perheen hajottavan toimenpiteen on joka kerta perustuttava lapsen etuun sekä riittävän pä-

teviin ja painaviin syihin. Puonti ym. (2004, 137) kuvailee teoksessaan Lastensuojelu tänään, ettei huostaanoton ja sijoittamisen kysymykseen voi antaa yleispätevää vastausta, vaan se on moniammatillisuutta vaativa ja tapauskohtainen prosessi.

2.3 Lapsen etu

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun tuen tarpeellisuutta arvioitaessa, on ensisijaisen tärkeää tarkastella lapsen edun mukaisia toimintakeinoja (Lastensuojelulaki, 4. §). livonen (2016) kertoo, että lastensuojelulain lisäksi Suomi on sitoutunut noudattamaan lapsen oikeuksien toteutumista liittymällä YK:n lasten oikeuksien sopimukseen. Lapsen edun tarkoituksena on turvata lapsen oikeuksien toteutuminen sekä lapsen kokonaisvaltainen kehitys.

livonen sanoo, että YK:n lapsen oikeuksien komitean mielestä keskeistä on, että lapsen etu ei ole vain yksi huomioitava asia päätöksenteossa, vaan se on korkeammassa asemassa päätösharkinnassa kuin suuren yleisön, vanhempien tai muiden aikuisten edut. Tätä puoltavat erityispiirteet, jotka ovat osa lapsuutta, kuten aikuisia heikompi asema, äänioikeudettomuus sekä riippuvuus aikuisista. Lapsella on myös oikeus siihen, että hänen etuaan arvioidaan tilanteissa, jossa tehdään lasta koskevia päätöksiä. livonen kertoo, että lapsen etu ei ole mielipidekysymys, vaan sen tulee pohjautua lapsen oikeuksien toteutumisen kokonaisvaltaiseen arviointiin. (livonen 2016.)

Tervo kertoo, että lastensuojelulaissa lapsen huolenpito, valvonta, kasvatus tai hoito saa sisältää luvun 11 rajoituksia vain, jos se on lapsen edun mukaista. Rajoitustoimenpiteiden tarkoituksena on edistää sitä, että lapsen etu toteutuu. Lastensuojelun kentällä on kuitenkin noussut esiin, ettei lapsia pystytä olemassa olevista rajoitustoimenpiteistä huolimatta suojelemaan tarpeeksi. Arjen toimijoiden lisäksi lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on merkitys ja päävastuu siitä, että sijaishuolto onnistuu vastaamaan lapsen tarpeisiin, lapsen edun mukaisesti. (Tervo 2021, 39–40.) Laakso puolestaan kertoo, että laissa painotetaan rajoitustoimenpiteiden olevan viimesijaisia ja että, rajoitusten käytön tulee olla yksilökohtaista sekä lapsen edun tulee toteutua (Laakso 2021, 143).

2.4 Rajoitustoimenpiteet

Saastamoinen (2020, 11) kertoo, että kaikilla lapsilla, myös kodin ulkopuolelle sijoitetuilla, on samat ihmis- ja perusoikeudet. Täten lapsen perus- ja ihmisoikeuksia rajoittavan toimenpiteen on aina perustuttava lakiin, eikä niihin voi puuttua esimerkiksi vallanalaissuhteen tai laitospöytäperusteella.

Lastensuojelulain 11. luku kertoo rajoitussäännöksistä, joiden tärkein tavoite on turvata kaikkien sijoitettujen lasten ja nuorten oikeus turvalliseen ja laadukkaaseen hoivaan sekä huolenpitoon. Lastensuojelulain 11. luku siis mahdollistaa lapsen perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamisen, mikäli tämä vahingoittaa itseään, jotain toista henkilöä tai merkittävästi jotakin omaisuutta. (Saastamoinen 2020, 11.) Seuraavissa alaluvuissa kuvaan lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä.

2.4.1 Yhteydenpidon rajoittaminen

Saastamoisen (2020, 437) teoksessa kerrotaan, että Lastensuojelulain 62. §:n mukaan sijoitetun lapsen yhteydenpitoa hänen vanhempia tai muihin läheisiin ihmisiin voidaan rajoittaa 63. §:n tarkoitetun päätöksen mukaisesti, mikäli yhteydenpidosta ei ole voitu asiakassuunnitelmassa tai erityisen syyn takia muutoin sopia lapsen vanhempien tai muiden jäsenten kanssa.

Lisäksi yhteydenpitoa on mahdollista rajata, jos yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen tai rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä, yhteydenpito vaarantaa lapsen hengen, terveyden, kehityksen tai turvallisuuden; tai rajoittaminen on välttämätöntä perheenjäsenten, perhekodin tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden takaamiseksi. Yhteydenpitoa voidaan myös rajata, jos 12 vuotta täyttänyt lapsi itse vastustaa yhteydenpitoa. Lisäksi edellinen koskettaa myös alle 12-vuotiasta lasta, jos hän on tarpeeksi kehittynyt, jolloin hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota. (Saastamoinen 2020, 437.)

Saastamoisen (2020, 438) teoksessa kerrotaan myös, että edellä mainitun 1. momentin edellytyksillä voidaan rajata lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiä, lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä, lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai tälle osoitettu kirje tai muu vastaava viesti sekä rajoituksen

ajaksi ottaa haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet. Myös lapsen olinpaikka voidaan jättää kertomatta vanhemmille tai huoltajille. Näitä rajoituksia tulee kuitenkin tuottaa vain siinä laajuudessa kuin jokaisessa yksilöllisessä tilanteessa on välttämätöntä.

Yhteydenpidon rajoituksesta tulee tehdä päätös, joka on määräaikainen ja enintään vuoden kerrallaan. Rajoitustoimenpiteen syy, kohde, millaista yhteydenpitoa se koskee ja missä laajuudessa se toteutetaan, pitää mainita päätöksessä. Päätöksen tekee 13. §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija sitten kun, lapsen asioista vastuussa oleva sosiaalityöntekijä on valmistellut asian. Myös laitoksen johtajalla on oikeus tehdä kyseinen rajoituspäätös, mutta se voi kestää enintään 30 vuorokautta, ja jos sitä on tarpeen jatkaa, päättää siitä viranhaltija sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. (Saastamoinen 2020, 438.)

2.4.2 Aineiden ja esineiden haltuunotto

Lastensuojelulaissa sanotaan, että jos lapsella on hallussa aineita tai esineitä, joita käytetään päihtymistarkoitukseen, tai päihteiden käyttöön sopivia tarvikkeita, tulee ne ottaa laitoksen haltuun. Lisäksi laitoksen tulee ottaa haltuun lapselta aineita tai esineitä, jotka ovat itsensä tai toisen ihmisen vahingoittamiseen tarkoitettu sekä myös aineet ja esineet, jotka sopivat ominaispiirteiltään uhkaamaan lapsen tai toisen ihmisen hengen, terveyden, turvallisuuden tai omaisuuden, jos siis on odotettavissa, että lapsi näin ainetta tai esinettä käyttäisi. (Lastensuojelulaki, 65. §.) Rätty kertoo, että haltuun otetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. (Rätty 2023, 772). Kyseisen omaisuuden haltuunoton voi tehdä laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö (Saastamoinen 2020, 83).

2.4.3 Henkilöntarkastus

Lastensuojelulain 66. § mukaan, mikäli on aihetta epäillä, että lapsella on 65. §:n 1. momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vaatteissaan tai muuten yllään voidaan asian selvittämiseksi tehdä henkilöntarkastus (Saastamoinen 2020, 159). Tämän tarkastuksen tekee joko laitoksen johtaja tai muu johtajan määrittämä henkilö hoito- ja kasvatushenkilökunnasta. Tarkastuksessa tulee

olla mukana myös toinen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ja tarkastuksen tekijän tulee sukupuoleltaan olla sama kuin lapsen. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, mikäli tarkastus on suoritettava heti lapsen tai muun henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Henkilötarkastuksessa voidaan tarkastaa esimerkiksi vaatteet, taskut, lompakko, matka- tai käsilaukku. (Räty 2023, 783.)

2.4.4 Henkilönkatsastus

Saastamoinen kertoo, että Lastensuojelulain 66. § mukaan, mikäli on aihetta epäillä, että lapsi on käyttänyt 65. §:n 1. momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä voidaan asian selvittämiseksi tehdä henkilönkatsastus, joka voi sisältää puhalluskokeen tai veri-, hius-, virtsa-, tai sylkinäytteen ottamisen. Jos lapsi kieltää 65. §:n 1. momentin mukaisten aineiden käytön tai on muuten aiheellista epäillä tulosten luotettavuutta, voidaan näyte asianmukaisesti lähettää tarkistettavaksi. (Saastamoinen 2020, 191.)

Tämän katsastuksen tekee joko laitoksen johtaja, muu johtajan määrittämä henkilö hoito- ja kasvatushenkilökunnasta tai muu tehtävään soveltuvan ammattillisen tutkinnon suorittanut henkilö. Katsastuksen toimituksessa pitää olla mukana myös toinen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö, jos tekijä ei ole muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Katsastuksen tekijän tulee sukupuoleltaan olla sama kuin lapsen, paitsi jos kyseessä on terveydenhuollon ammattihenkilö. Tästä on kuitenkin mahdollista poiketa, mikäli tarkastus on tehtävä välittömästi lapsen tai muun henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö. Toimenpiteen keskeiset tavoitteet ovat päihteiden ja etenkin huumausaineiden käytön varhainen havaitseminen ja päihteidenkäyttöön puuttuminen. (Räty 2023, 786.)

2.4.5 Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

Räty kertoo, että lastensuojelulain 67. §:n mukaan, mikäli on syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65. §:n 1. tai 3. momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä tai, jos lapsen olinpaikka tulee sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi selvittää kiireellisesti, voidaan hänen huoneensa ja muut käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus tarkastaa. Pääasiallinen tarkoitus toimenpiteellä

on löytää mahdollisesti hallussa olevat päihteet tai niiden käyttövälineet. Jos on perusteltua epäillä, että näitä aineita tai esineitä sisältävä lähetys tai muu vastaava on osoitettu lapselle, voidaan lähetyksen sisältö käydä läpi, kuitenkin lukematta kirjettä tai muuta viestiä, joka on luottamuksellinen. (Räty 2023, 790.)

Lastensuojelulain mukaan tästä tarkastamisesta päättää laitoksen johtaja tai joku muu johtajan määrittämä henkilö hoito- ja kasvatushenkilökunnasta. Tarkastus pitää tehdä lapsen ja toisen henkilökuntaan kuuluvan ollessa läsnä. Tarkastus voidaan kuitenkin tehdä myös ilman näiden läsnäoloa erityisestä syystä. Lapselle tulee aina selvittää syy tarkastukseen. (Lastensuojelulaki 67. §.)

Lisäksi 13 b §:ssä sanotaan, että lapsen sosiaalityöntekijällä on oikeus päättää, että viesti tai lähetys jätetään kokonaan toimittamatta tai luovuttumatta, jos sen arvioidaan vaarantavan lapsen tai toisen henkilön hengen, terveyden, turvallisuuden tai kehityksen. (Lastensuojelulaki, 67. §.)

2.4.6 Kiinnipitäminen

Saastamoinen kertoo, että lastensuojelulain 68. §:n mukaan laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pitää kiinni lapsesta lapsen rauhoittamiseksi, mikäli lapsi on sekava tai uhkaavan käytöksen perusteella on todennäköistä, että lapsi vahingoittaisi itseään tai muita, sekä jos kiinnipito on välttämätöntä. Kiinnipitämisen kuuluu luonteeltaan olla hoidollista ja huollollista. Kiinnipito voi sisältää myös lapsen siirtämisen ja kiinnipitäminen on lopetettava välittömästi, kun se ei ole enää välttämätöntä. (Saastamoinen 2020, 273.)

Oikeus puuttua lapsen fyysiseen koskemattomuuteen, on tarkoitettu yksinomaan tilanteisiin, joissa lapsen aggressiivinen, uhkaava tai muista syistä johdettu sekava käyttäytyminen pitää saada pysäytettyä. Kiinnipitämisellä voidaan estää lasta vahingoittamatta itseään sekä myös suojella henkilökuntaa ja muita lapsia. (Räty 2023, 797.)

2.4.7 Liikkumisvapauden rajoittaminen

Saastamoinen kertoo, että lapselle voidaan lastensuojelulain 69. §:n mukaan määräaikaaisesti rajoittaa lapsen poistumista laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista. Liikkumisvapautta voidaan rajoittaa, jos sijoitukseen johtanut päätös on tehty sillä perusteella, että lapsi on vaarantanut merkittävästi terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muuta vastaavaa käytöstä. Rajoitus voidaan tehdä myös, jos lapsi käyttäytyy tämän mukaisesti tai jos rajoitus on muuten tarpeellista lapsen suojelemiseksi vahingoittamasta itseään tai käyttäytymällä muuten itseään vahingoittavasti. (Saastamoinen 2020, 295.)

Laitoksen johtaja tai muu johtajan määrittämä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi asettaa liikkumisvapauden rajoituksen seitsemäksi vuorokaudeksi ja jos sen jatkamiselle on syy, voi lapsen sosiaalityöntekijä jatkaa rajoituksen 30 vuorokauden mittaiseksi. Rajoitusta ei saa määrätä laajemmaksi tai pidemmäksi aikaa kuin se on välttämätöntä. Liikkumisvapauden rajoittaminen on sallittua, vain mikäli se on välttämätöntä lapsen huollon kannalta ja se on lapsen edun mukaista. (Räty 2023, 803.)

2.4.8 Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

Räty kertoo, että lastensuojelulain 69. a §:n mukaan, jos lapsi on poistunut luvattomasti laitoksesta tai hän ei palaa sinne sovittuna ajankohtana, laitoksen tulee aloittaa toimenpiteet lapsen etsimiseksi tai palauttamiseksi. Lisäksi laitoksen on ilmoitettava lapsesta vastuussa olevalle viranomaiselle eli hänen sosiaalityöntekijälleen. Kun lapsen olinpaikka on selvinnyt, tulee sijaishuollosta vastuussa olevan sosiaalityöntekijän ja laitoksen sopia yhdessä lapsen kuljetuksesta takaisin yksikköön, jos hän ei palaa vapaaehtoisesti. Lasta saa kuljettaa vain laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan työntekijä, jolla on lain edellyttämä ammatillinen pätevyys, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu toimivaltainen viranomainen. (Räty 2023, 814.)

2.4.9 Eristäminen

Lastensuojelulaissa sanotaan, että ”lapsi saadaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille

taikka jos eristäminen on muusta erityisen perustellusta syystä lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä” (Lastensuojelulaki, 70. §). Saastamoinen kertoo, ettei eristäminen saa olla laajempaa tai pidempi-aikaista kuin on välttämätöntä, eikä se voi jatkua yhtäjaksoisesti 12 tuntia pidempään (Saastamoinen 2020, 379).

Eristyspäätöksen tekee laitoksen johtaja tai muu hänen määrittämänsä henkilö hoito- ja kasvatushenkilökunnasta. Kun lapsi eristetään, määritetään hänelle henkilökunnasta henkilö, joka eristyksen ajan huolehtii lapsen turvallisuudesta. Eristys tulee järjestää niin, että hänen turvallisuudestaan valvova henkilö sekä lapsi voivat keskustella lapsen turvallisuudesta ja lapsen tulee saada eristyksen ajan riittävä huolenpito sekä hoito. Eristämistä ei ole sallittua käyttää rangaistuksena eikä yleisenä toimenpiteenä, kuten lapsen palatessa yksikköön karkumatkalta. (Räty 2023, 834.)

2.4.10 Erityinen huolenpito

Saastamoinen (2020, 415) kertoo teoksessaan, että lastensuojelun erityinen huolenpito tarkoittaa sijoitetulle 12 vuotta täyttäneelle lapselle järjestettävää erityistä ja moniammatillista huolenpitoa sekä hoitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta on mahdollista rajoittaa hänen hoitonsa ja huolenpitonsa edellyttämässä laajuudessa.

Lastensuojelulain 73. §:n mukaan lapselle voidaan sijaishuollon aikana järjestää erityistä huolenpitoa katkaisemaan vakava päihde- tai rikoskierre, tai jos lapsen oma käytös muuten vaarantaa hänen henkensä, terveytensä tai kehityksensä. Näin voidaan kuitenkin tehdä vain, jos hänen erittäin tärkeä yksityinen etunsa vaatii kyseistä toimenpidettä. Erityiselle huolenpidolle on myös edellytyksenä se, että sijaishuoltoa ei voida järjestää eri keinoin lapsen hoito ja huolenpidon tarve huomioiden, eivätkä terveydenhuollon palvelut sovi käytettäväksi erityisen huolenpidon sijasta (Lastensuojelulaki, 73. §.)

Saastamoinen sanoo, että erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan, mutta erittäin vakavista syistä erityistä huolenpitoa voidaan jatkaa vielä 60 vuorokaudella, jos lapsen sijaishuollon järjestäminen 1. mo-

mentissa mainituin perustein edelleen välttämättä sitä vaatii. Erityinen huolenpito tulee lopettaa heti, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden valossa tai kun sille ei ole enää tarvetta. Lopettamisesta vastaa lapsen sosiaalityöntekijä. (Saastamoinen 2020, 415.)

Erityisellä huolenpidolla ei voida korvata lapsen tarpeiden mukaista lääketieteellistä hoitoa, vaan mielenterveyslain mukaista hoitoa tarvitsevan lapsen hoito on ensisijaisesti järjestettävä terveydenhuollon viranomaisten toimesta (Räty 2023, 884). Erityisen huolenpidon jaksolle tulevien asiakkaiden haasteet ovat yleensä olleet jo pidempään kasvussa ja lapsen sen hetkisen sijaishuoltopaikan keinot eivät ole olleet riittäviä reagoimaan tai vastaamaan lapsen haasteisiin hänen etunsa mukaisesti (Saastamoinen 2010, 276).

2.5 Aiempaa tutkimustietoa

Hoikkalan väitöskirjassa lastensuojelun rajoitustoimenpiteistä ja kurinpitokeinoista vuosina 1950–2000 ilmenee, että lastensuojelulaitosten käytänteet kurinpidossa sekä rajoittamisessa ovat muuttaneet näkökulmaansa rangaistuksiin painottuvista käytänteistä hoivaavampaan suuntaan. Yksittäisistä käytänteistä muun muassa kurittaminen on korvattu eristämällä ja käyttöön on otettu huumetestaus. Käytäntöjen lisäksi toiminta lastensuojelulaitoksissa on ammatillistunut ja muuttunut oikeudenmukaisemmaksi. (Hoikkala 2020, 1.)

Utraisen ja Erikssonin (2023, 6) tutkimuksessa rajoitustoimenpiteistä valtion koulukodeissa, yleisin syy rajoitustoimenpiteelle oli laitoksesta karkaaminen. Syitä rajoitustoimenpiteiden käytölle olivat myös päihteet sekä aggressiivisuus. Tyypillinen pituus liikkumisvapaudenrajoitukseen oli seitsemän vuorokautta ja eristykselle tunti. Eristämisten pituus oli kuitenkin hyvin vaihtelevaa. Yleisimpiä rajoitustoimenpiteenä tai niiden takia haltuun otettuja esineitä olivat puhelimet, SIM-kortit ja tietokoneet. Muita yleisiä olivat nikotiinituotteet, paloturvallisuutta vaarantavat esineet, itsensä tai muiden vahingoittamiseen soveltuvat välineet, huumausaineet sekä niiden käyttöön tarkoitetut välineet.

Tutkimuksesta merkittävänä huomiona nousi se, että lapset usein kokivat rajoitustoimenpiteet rangaistuksina. Rajoitustoimenpiteiden kuvattiin aiheuttavan

usein negatiivisia tunteita, kuten epäileluutta, vihaa ja turhautumista, joka puolestaan johtaa epämiellyttävään kierteeseen, mikä heikentää rakenteellista turvallisuuden kokemusta. Tutkimusten tulosten mukaan rajoitustoimenpiteet ovat kuitenkin välttämättömiä lisäämään lasten turvallisuutta. Niillä pystytään suojella lasta esimerkiksi itsetuhoiselta käytökseltä tai tilapäisesti hillitä lapsen päihteidenkäyttöä tai aggressiivisuutta. (Utriainen & Eriksson 2023, 6.)

Tarkkisen ja Forsbergin tutkimuksessa rajoitustoimenpiteistä lastensuojelun asiakirjoissa esiin nousi samoja huomioita. Rajoitustoimenpiteitä käytettiin puuttumaan tyypillisimmin päihteidenkäyttöön. Tulosten mukaan käytetyimpiä rajoitustoimenpiteitä olivat kiinnipidot ja lähetyksen sekä omaisuuden tarkastukset. Asiakirjoissa rajoitustoimenpiteitä oli oikeutettu pyrkimyksellä turvallisuuden takaamiseen tilanteissa, joissa lapseen, muihin lapsiin tai henkilökuntaan kohdistui fyysinen uhka. (Tarkkinen & Forsberg 2013, 8.)

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa sanotaan, ettei rajoitustoimenpiteiden käytöstä ole ajankohtaista tai määrällistä tietoa. Raportissa kerrotaan, että sekalaisten aiemmin tehtyjen selvitysten perusteella yleisimpiä rajoitustoimenpiteitä ovat kiinnipito, henkilönkatsastus ja -tarkastus sekä liikkumisvapauden rajoitus. Tästä voidaan päätellä, että rajoitustoimenpiteet kohdistuvat tiettyihin ilmiöihin kuten päihteidenkäyttöön, niiden epäilyihin, sekä tilanteisiin, joissa lapsen käytös vaatii fyysistä interventiota. Tutkimuksissa lapset nostavat esiin, että rajoitustoimenpiteet voivat olla heille loukkaavia ja nöyryyttäviä käytäntöjä, vaikkakin on tilanteita, joissa niitä pidetään hyväksyttävänä. Raportissa on mainittu myös, että erityisellä huolenpidolla paikataan muita palvelujärjestelmän puutoksia. Erityisen huolenpidon jaksot eivät kuitenkaan pysty aina vastaamaan niille asetettuihin suuriin tavoitteisiin tai vaikutukset voivat olla lyhytaikaisia. (Uudistamistyöryhmä L.v.s. 2020, 14–15.)

Hokkilan vuonna 2023 julkaistussa selvityksessä lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden tuottamasta tiedosta reilun 10 vuoden ajalta kerrotaan, että nuoret yleisesti kokevat mahdollisuuden rajoitustoimenpiteiden käyttöön tärkeänä turvallisuuden takaamiseksi. Laitoksessa työskentelevillä pitää nuorten mielestä olla valta tehdä tarvittavat toimet. Nuoret kuitenkin ottavat miltei aina ra-

joitustoimenpiteiden ”nurjat” puolet esiin puhuessaan niistä. Tällä he tarkoittavat esimerkiksi vääränlaista vallankäyttöä, josta monella oli kokemusta. Nuorten katsoessa omaa tarinaansa taaksepäin, käyvät he jopa keskustelua siitä, pitäisikö ammattilaisilla olla mahdollisuus käyttää rajoitustoimenpiteitä nykyistä laajemmin. Vanhemmat, joiden lapsia oli sijoitettu, olivat eniten huolissaan siitä, että sijaishuollon työntekijöillä ei ole vanhemmille kuuluvia kasvatuksellisia keinoja hallita lapsia ja nuoria. (Hokkila 2023, 49–50.)

Hokkila kertoo lisäksi, että nuoret havaitsivat rajoitustoimenpiteiden määrän vähenevän siirtyessään perustason laitoksesta sellaiseen laitokseen, joka oli esimerkiksi erikoistunut päihdekuntoutukseen. Tämä selittyisi sillä, että erikoistunut osaaminen oikeasti tarjoaa keinoja pitää lapsen turvassa ja vaikuttaa positiivisesti hänen käyttökseen. Kokemuksissa kokonaisuudessaan korostuu se, että rajoitustoimenpiteissä on riskejä suhteessa lasten oikeuksiin ja nämä riskit liittyvät laitoksen resursseihin, työntekijöiden työhyvinvointiin ja osaamiseen. (Hokkila 2023, 50.)

Aiheesta on saatavilla myös kansainvälistä tutkimusta. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa kerrotaan, että Pohjoismaissa tehdyssä selvityksessä vertaillaessa yksittäisiä rajoitustoimenpiteitä, ne ovat hyvin samanlaisia keskenään vaikkakin perusteet ja näkökulmat niiden käyttämiselle eroavat jonkin verran toisistaan (Uudistamistyöryhmä L.v.s. 2020, 157). Pohjoismaisessa vertailututkimuksessa, jossa oli mukana Norja, Tanska, Ruotsi ja Suomi ilmeni, että vaikka maiden välillä käytettävissä rajoitustoimenpiteissä ja liikkumisvapaudellisessa arestissa on yhteneväisyyksiä, on niissä myös eroja. Ruotsissa ja Tanskassa käytetään laitoksia liikkumisvapauden rajoittamiseksi, kun taas Suomessa ja Norjassa sitä rajoitetaan muilla rajoitustoimenpiteillä. Yhteistä kaikilla mailla oli kuitenkin se, että lasten rajoittaminen tehdään lapsen edun mukaisesti ja pohja rajoittamiselle löytyy lastensuojelujärjestelmästä. (Enell ym. 2022, 2.)

Camille Roy ym. 2019 vuonna tehdyssä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tutkittiin rajoitustoimenpiteiden, kuten eristämisen ja fyysisen rajoittamisen käyttöä aggressiivisen käyttäytymisen hallitsemiseksi. Tutkimuksessa tarkasteltiin vuosina 2002–2017 Yhdysvalloissa, Kanadassa, Englannissa ja

Australiassa tehtyjä tutkimuksia. Yhteensä 31 tutkimusta analysoitiin. Tutkimuksen mukaan rajoitustoimenpiteitä käytetään aina viimeisenä keinona ja niistä voi nuorelle koitua haittavaikutuksia kuten psyykkisiä ja fyysisiä haittoja. (Roy ym. 2019.)

Tutkimuksen tulosten mukaan näiden rajoitustoimenpiteiden käyttöön liittyy yleensä neljä tekijää. Ensimmäisenä nuorten ominaisuudet kuten ikä, sukupuoli ja taustat. Toisena hoitohenkilöstön ominaisuudet kuten koulutustaso, kokemus ja asenteet rajoitustoimenpiteitä kohtaan. Kolmantena ympäristötekijät eli laitoksen fyysiset olosuhteet ja neljäntenä ohjelmien ja interventioiden, kuten traumainformoidun koulutuksen toteuttaminen. Tutkimus korostaa, että rajoitustoimenpiteiden käyttö on monisyistä ja siihen vaikuttaa kaikkien edeltä mainittujen tekijöiden kokonaisuus. Traumainformoitu työote ja ennakoivat toimenpiteet voivat tutkimuksen mukaan vähentää rajoitustoimenpiteiden tarvetta. Laitoksille suositeltiin jatkuvaa kehitystyötä rajoitustoimenpiteiden määrän minimoimiseksi. (Roy ym. 2019.)

De Valk ym. 2017 vuonna Alankomaissa tehdyssä tutkimuksessa tarkastellaan nuorten kokemuksia erilaisissa suljetuissa laitoksissa. Tutkimuksessa havaittiin, että rajoitustoimenpiteet voivat aiheuttaa nuorille negatiivisia tunteita, kuten stressiä, pelkoa ja eristäytyneisyyden tunnetta. Toimenpiteet olivat nuorten mielestä usein liian rankkoja ja joskus myös tarpeettomia, mikä voi haitata nuoren psykologista kehitystä ja itsetunnon rakentumista. Toisaalta osa nuorista oli sitä mieltä, että he saavat rajoitustoimenpiteistä turvallisuutta, mikä sai heidät tuntemaan olonsa kontrolloidummaksi ja ennustettavammaksi muuten kaaottisessa ympäristössä. (de Valk ym. 2017.)

Lastensuojelun ohjaajien kokemuksiin liittyvät tutkimukset ovat toistaiseksi rajoittuneet pitkälti vain opinnäytetöihin. Vuoren opinnäytetyön tuloksissa esiin nousee työntekijöiden keinottomuus. Tilanteet, joissa työntekijät joutuivat käyttämään rajoitustoimenpiteitä, koettiin epämurkuvina ja heidän mielestään ne eivät lähennä aikuisen ja lapsen välistä suhdetta. Tulosten mukaan rajoitustoimenpiteisiin perehtyneisyys on heikolla tasolla, mutta niitä voidaan kuitenkin käyttää. Työntekijät toivovat, että rajoitustoimenpiteitä ei tarvitsisi käyttää, mutta välillä niihin on pakko turvautua. (Vuori 2021, 2.)

Lindholmin ja Takalon opinnäytetyön tulokset puolestaan kertovat, että työntekijöiden mielestä rajoitustoimenpiteisiin kouluttamisen ja perehdyttämisen taso oli pääosin hyvä. Työntekijät kokivat, että heidän taitonsa rajoitustoimenpiteiden käyttämiseen ja niiden jälkipuintiin olivat hyvät. Kehittämiskohtina nähtiin resurssit, koulutukset ja perehdytykset, joita voisi olla enemmän, vaikka he kokivatkin osaamisensa tason olevan hyvä. Kirjaaminen ja siihen vaadittava aika, koettiin välillä hankalaksi. (Lindholm & Takalo 2021, 2.)

Myös Lehtimäen opinnäytetyön tuloksissa työntekijät kertovat, että rajoitustoimenpiteet ovat lisänneet dokumentoinnin määrää, joka tuottaa haasteita esimerkiksi siinä, että kirjaamiseen käytetty aika on pois lasten kanssa tehtävästä työstä. Tulosten mukaan työntekijöiden mielestä rajoitustoimenpiteet ovat riittäviä, kun ne kohdistetaan oikeanlaisiin tilanteisiin. Työntekijät kokivat kuitenkin joidenkin lakisäädösten olevan liian epätarkkoja ja tulkinnanvaraisia. (Lehtimäki 2010, 2.)

Laamasen opinnäytetyön tulokset kertovat, että työntekijöiden mielestä rajoitustoimenpiteiden oikeanlainen käyttäminen voi tukea lapsen kasvua. Kuitenkin, vaikka rajoitustoimenpiteitä käyttäisi tarkkaan harkiten ja lakiin nojautuen, se ei välttämättä aina tue lapsen kasvua. Työntekijät kertoivat, että rajoituksilla pystytään puuttumaan esimerkiksi päihteidenkäyttöön, rikoskierteeseen, väkivaltaisuuteen ja itsetuhoiseen käyttäytymiseen. Työntekijät eivät kaivanneet uusia rajoitustoimenpiteitä ja rajoitustoimenpiteet ovat työntekijöiden mielestä sijaishuollossa tarpeellisia, mutta niitä toteutettaessa tulee muistaa lainmukaisuus. (Laamanen 2021, 2.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymykset, tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa kokempohjaista tietoa lastensuojelussa työskentelevien ohjaajien kokemuksista koskien rajoitustoimenpiteitä ja niiden käyttöä. Opinnäytetyön tarkoitus oli tehdä haastattelututkimus Ehot Oy:n henkilöstölle. Selvitin, millaisia kokemuksia työntekijöillä on rajoitustoimenpiteistä, niin vaativan tason yksikössä, kuin myös erityisen huolenpidon yksikössä. Keskeisimpänä tutkimuksen kohteena oli se, mitä hyötyjä sekä haittoja rajoi-

tustoimenpiteistä koituu lapsien kasvulle ja kehitykselle henkilökunnan näkökulmasta, sekä miten rajoitustoimenpiteet vaikuttavat työntekijöihin ja heidän työskentelynsä. Lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin, millaisia eroja vaativan tason yksikön ja erityisen huolenpidon yksikön työntekijöiden kokemuksissa ja ajatuksissa on.

Opinnäytetyöstä tuotettua tietoa voivat hyödyntää lastensuojelussa työskentelevät, opiskelijat ja kaikki aiheesta kiinnostuneet. Lisäksi uskon, että opinnäytetyö tuotti hyödyllistä tietoa yritykselle itselleen siitä, mitä heidän työntekijänsä ajattelevat rajoitustoimenpiteistä.

Opinnäytetyön päätutkimuskysymys oli:

- Millaisia kokemuksia työntekijöillä on rajoitustoimenpiteiden käyttämisestä lastensuojelun sijaishuollossa?

Alakysymyksiä olivat:

- Miten rajoitustoimenpiteet vaikuttavat lapseen?
- Miten rajoitustoimenpiteet vaikuttavat työntekijöihin?

3.2 Tutkimuksen menetelmällinen lähestymistapa

Opinnäytetyöni menetelmällinen lähestymistapa oli laadullinen tutkimus. Puusa ym. (2020) kertovat, että laadullinen tutkimus pyrkii hahmottamaan ilmiötä tutkittavien henkilöiden näkökulmasta ja keskeistä laadulliselle tutkimukselle on ihmisten subjektiivisten näkemysten ja kokemusten tarkastelu. Tästä syystä valitsin lähestymistavaksi laadullisen tutkimuksen, koska se sopi työntekijöiden kokemusten tutkimiseen.

Teoksessa kerrotaan myös, että laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tulkitessa tutkija pyrkii tuottamaan uusia näkökulmia aiheeseen. Lisäksi laadullisissa tutkimuksissa yleensä pyritään tuottamaan mahdollisimman yksityiskohtaista ja rikasta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa ym. 2020.)

3.3 Aineistonkeruu

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun, jonka tein yksilöhaastatteluina. Teemahaastattelussa osa haastattelun lähtökohdista on pää-

tetty ja sitä kautta haastatteliija voi ohjata keskustelua ilman, että sitä kontrolloidaan täysin (Puusa ym. 2020). Valitsin tämän aineistonkeruumenetelmän siksi, että mielestäni haastattelu, joka ei ole täysin kontrolloitu ja siinä on tilaa haastateltavan ajatuksille, oli sopivin vaihtoehto. Puusa ym. (2020) kertovat, että teemahaastattelu on hyvin vapaamuotoinen ja joustava haastattelumenetelmä. Teemahaastattelussa korostuu ihmisten tulkinnat asioista sekä heidän asioillensa antamat merkitykset. Teemahaastattelussa haastatteliija ja haastateltava puhuvat ikään kuin samaa kieltä ja haastatteliija ymmärtää kontekstia.

Valli kertoo, että teemahaastattelun teemat voivat löytyä kirjallisuudesta. Haastatteliija voi siis yhdistellä teemat aiemmista materiaaleista, kuten tutkimuksista ja aihepiirin kirjallisuudesta. (Valli 2018, 36.) Opinnäytetyössäni tarkastelin aiempia tutkimuksia ja rajoitustoimenpiteisiin liittyvää kirjallisuutta, sekä myös lastensuojelulakia, joiden kautta muodostin teemahaastattelurunkoni pääteemat. Pääteemoiksi muodostuivat rajoitustoimenpiteisiin johtavat tilanteet, rajoitustoimenpiteiden vaikutus lapseen ja rajoitustoimenpiteiden vaikutus työntekijään. Nämä teemat olivat myös suoraan liitoksissa tutkimuskysymyksiini.

Rungon alussa käsitellään ensimmäistä teemaa eli tilanteita, joissa rajoitustoimenpiteitä on käytetty. Samalla käydään läpi, mitä rajoitustoimenpiteitä on käytetty ja olisiko niissä tilanteissa voinut toimia toisin. Toisessa teemassa käsitellään rajoitustoimenpiteiden vaikutusta lapsiin, toimenpiteiden läpikäyntiä lapsen kanssa sekä yleisesti sitä, mikä rajoitustoimenpiteiden tarkoitus on, ja voisiko ilman niitä pärjätä. Kolmannessa teemassa käsitellään rajoitustoimenpiteiden vaikutusta työntekijöihin ja sitä, miten ne vaikuttavat heidän omaan työskentelynsä. Kysymyksiä haastattelurungossa oli yhteensä 15.

Keräsin aineiston opinnäytetyöhön haastattelemalla yhdeksää Ehot Oy:n työntekijää. Haastattelut toteutettiin kesän 2024 aikana yksiköiden tiloissa työntekijöille sopivina ajankohtina. Haastattelun tukena käytin teemahaastattelurunkoani ja sen kysymyksiä, kuitenkin antamalla työntekijöille tilaa pohtia teemojen aiheita ja vastata vapaasti. Haastateltavilta saatoinkin kysyä haastattelurungon kysymyksiä eri tavoin ja eri järjestyksessä, kuin ne olivat rungossa, jos ne sopivat siten paremmin keskusteluun ja sen kulkuun. Valli sanookin, että tee-

mahaastattelusta puuttuvat strukturoidulle haastattelulle tyypilliset tarkat kysymykset ja kysymysten järjestys voi vaihdella (Valli 2018, 8). Haastatteluissa käytin myös mahdollisia lisäkysymyksiä mukana, kuten ”tarkennatko äskeistä vastausta” tai ”mitä tarkoitat”, jos haastateltavan vastaus ei vastannut kysymykseeni tutkimuksen näkökulmasta tarpeeksi kattavasti tai halusin vastaukseen muuten vain tarkennusta.

3.4 Analyysi

Aineiston analyysimenetelmäksi valitsin sisällönanalyysin. Hakala kertoo teokseensa, että sisällönanalyysille keskeistä on tiivistää ja luokitella suuria aineistoja, esimerkiksi haastatteluja (Hakala 2024, 98). Vilka sanoo, että sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen metodi, jossa etsitään merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Niitä koskeva tieto ei ole käytettävissä numeraalisina tuloksina vaan sanallisina tulkintoina. Vilkan mukaan aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkijan tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta jonkinlainen toiminnan logiikka tai jokin tyypillinen kertomus. (Vilka 2021.) Valitsin tämän analyysimenetelmän, koska se sopi hyvin laajan aineistoni analysointiin.

Ennen aineiston varsinaista analysointia aloitin litteroimalla kaikki äänitetyt haastattelut, joista litteroitua aineistoa tuli 69 sivua. Tuomen ja Sarajärven mukaan sisällönanalyysin ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu alkuperäisen datan karsiminen siten, että aineistosta otetaan pois kaikki epäolennainen, mikä ei ole tutkimuksen kannalta oleellista (Tuomi & Sarajärvi 2024, 123). Aineiston analysoinnin aloitin tutustumalla tarkasti jokaiseen erilliseen haastatteluun. Seuraavaksi tulostin aineiston, minkä jälkeen etsin ja alleviivasin haastattelusta alkuperäisilmauksia ja jätin turhan datan pois. Alkuperäisilmaukset muutin pelkistetyiksi ilmauksiksi.

Tuomi ja Hirsjärvi kertovat, että datan pelkistämisen jälkeen seuraa aineiston ryhmittely. Aineistosta erotellaan samankaltaiset asiat pois eroavaisuuksista, jolloin saadaan ryhmiteltyä aineistoa. Ryhmitellessä aineistoa muodostuu erilaisia luokkia, joista erotellaan alaluokat. Luokittelua jatketaan siten, että alaluokat yhdistellään yläluokiksi ja yläluokat yhdistellään pääluokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2024, 124.) Haastattelujen pelkistetyistä ilmauksista muodostin sopivat alaluokat omaan sisällönanalyysiini, jonka jälkeen muodostin yläluokat ja

lopulta pääluokat, jotka olivat yhteydessä tutkimuskysymyksiini. Pelkistettyjen ilmausten järjestämisen alaluokiksi, sekä luokkien yhdistämisen prosessi on esitelty taulukossa 1.

Taulukko 1. Esimerkki luokkien syntymisestä

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Lasta, jota ei ole aiemmin ohjattu ohjataan pienestä asiasta, josta lapselle tulee vaikea tunne, joka eskaloituu itsensä vahingoittamiseen.	Rajoitustoimenpiteitä edeltävät tilanteet	Rajoitustoimenpiteiden rooli lapsen hyvinvoinnissa	Lapsen hyvinvoinnin tukeminen
Päihtymystila tai päihteiden käyttö			
Lapsi vaarantaa jonkun muun uhkaavalla käytöksellä			
Pysäytetään haitallinen käytös esimerkiksi	Rajoitustoimenpiteiden vaikutus lapseen		
Uusi toimintamalli lapselle			
Saadaan työskentelyaikaa			
Käydään läpi myös muiden lasten kanssa kuin vain hänen ketä on rajoitettu	Rajoitustoimenpiteiden käsittely	Vuorovaikutuksen ja ihmissuhteiden merkitys	
Saadaan lapselle ymmärrys, miksi rajoitus on tehty			
Lapsi saa käsitellä niin pitkään, kuin hän itse haluaa			
Puututaan haitalliseen toimintaan	Luottamuksen ja vuorovaikutuksen rakentaminen		
Pidemmällä aikavälillä luottamussuhde paranee, vaikka aluksi voi tulla notkahdus			
Aikuinen ei hylkää lasta, vaikka lapsi käyttäytyy huonosti			

Taulukossa 1 kuvattu prosessi havainnollistaa, miten alaluokat muodostuivat ja miten ne yhdisteltiin yläluokiksi ja pääluokaksi. Tämä prosessi oli keskeisessä roolissa tutkimustulosten muodostamisessa, koska aineistoa sai tiiviimäksi, ja tutkimukselle merkityksellisten asioiden esiintuominen oli helpompaa. Vastaavanlainen analyysi on tehty kaikille pääluokille, jotka ovat luvussa 4.

4 TULOKSET

Haastattelin opinnäytetyötä varten yhdeksää Ehot Oy:n työntekijää. Työntekijöistä viisi työskentelee erityisen huolenpidon yksikössä ja neljä vaativan tason yksikössä. Tulokset on tässä luvussa esitetty pääluokka kerrallaan ja tuloksien havainnollistamiseen on käytetty myös haastatteluissa nousseita aineistosi-taateja.

4.1 Työntekijöiden käyttämät rajoitustoimenpiteet

Kysyttäessä työntekijöiltä rajoitustoimenpiteistä, oli jokainen työntekijä toteut-tanut jonkin rajoitustoimenpiteen tai vähintään ollut mukana toteuttamassa jo-takin rajoitustoimenpidettä. Taulukossa 2 on esitetty, kuinka moni työntekijä on kyseistä rajoitustoimenpidettä toteuttanut tai ollut mukana toteuttamassa.

Taulukko 2. Työntekijöiden käyttämät rajoitustoimenpiteet.

Rajoitustoimenpide	n	Prosentti
Liikkumisvapauden rajoitus	7	77,78 %
Yhteydenpidon rajoitus	7	77,78 %
Henkilöntarkastus	5	55,56 %
Henkilönkatsastus	3	33,33 %
Aineiden ja esineiden haltuunotto	5	55,56 %
Kiinnipito	7	77,78 %
Eristys	7	77,78 %
Omaisuu-den, lähetysten ja tilojen tarkistaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen	4	44,44 %
Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen	0	0 %

Yleisimmiksi rajoitustoimenpiteiksi osoittautuivat liikkumisvapauden rajoitus, yhteydenpidon rajoitus, kiinnipito sekä eristys. Tuloksia kuitenkin väärinää se, että vastaajista 5 työskenteli erityisen huolenpidon yksikössä, jossa lapsen tul-lessa yksikköön asetetaan hänelle yhteydenpidon rajoitus, ja erityiseen huolenpitoon rajoitustoimenpiteenä kuuluu liikkumisvapauden rajoitus.

4.2 Rajoitustoimenpiteiden tarkoitus ja tarpeellisuus

Jotta rajoitustoimenpiteiden vaikutuksia voidaan tarkastella, kysyin aluksi haastateltavilta heidän näkemystään siitä, mikä rajoitustoimenpiteiden tarkoitus ylipäätään on. Kuusi haastateltavaa on sitä mieltä, että rajoitustoimenpiteiden tarkoitus on pääasiassa haitallisen toiminnan katkaisu. Tätä haastateltavat kuvailivat tarkemmin esimerkkien avulla muun muassa seuraavasti;

No jos miettii vaikka eho päätöstä eli sitä YPR (yhteydenpidon rajoitus) ja LVR (liikkumisvapauden rajoitus) niin, aika vaikea on auttaa, vaikka kovassa päihdekoukussa olevaa nuorta, jos ei sitä saa irti siitä päihdemaailmasta, että se on aika tekemätön paikka. Jotenkin melkein mahdotonta se, että ilman jos, lähtökohta on se, että ei pääse sängystä ylös ilman aineita vaikka, niin se, että sitä ei saa sieltä maailmasta pois. Niin tosi hankala on auttaa.

Kolme haastateltavista nosti esiin rajoitustoimenpiteiden tarkoituksen olevan lapsen kasvun ja kehityksen turvaamisen.

Turvataan sen lapsen kasvu ja kehitys, sitähan se on.

Yksi haastateltavista kokee, että rajoitustoimenpide ei ole rangaistus vaan seuraus lapselle haitallisesta toiminnasta.

No se ei ole minusta niinku rangaistus vaan se on semmoinen, miten sen nyt sanoisi? No ainakin seuraus tietynlaisesta käyttäytymisestä, mikä on lapselle vaarallista ja haitallista, niin se on niinku semmoinen vihoviimeinen keino tavallaan saada ne hommat poikki. Vaikka päihteet ja käyttö.

Haastatteluissa nousi esiin myös se, kuinka lapsen tai nuoren hengen tai jonkun muun esimerkiksi työntekijän tai toisen lapsen hengen ollessa vaarannettuna, tilanteen katkaisemiseksi on tehtävä rajoitustoimenpide.

Työntekijöiltä kysyttiin työn tekemisestä kokonaan ilman rajoitustoimenpiteitä. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, ettei työskentely sijaishuollossa onnistuisi ilman rajoitustoimenpiteitä. Rajoitustoimenpiteitä pidetään siis välttämättöminä, sillä lasten haitallista käytöstä on pakko pystyä rajaamaan jollakin

tapaa. Ilman rajoitustoimenpiteitä viimesijaisissa vaikeissa tilanteissa on oltava keinoja tilanteen ratkeamiseen ja yksi haastateltava nostaa esiin, että jos nämä keinot puuttuisivat, sijaishuollon nuoret voisivat hyödyntää tätä käytössänsä.

En mä usko. Kyl siitä tulisi semmoinen kaaos ikään kuin, että lapset oppis häikäilemättä hyväksikäyttämään sitä, kun ei virallisesti lain mukaan voida rajoittaa, niin sitten ne yksilöoikeudet on niin vahvat, että saisi tehdä ikään kuin mitä vaan. Niin en usko, se että voisko työtä tehdä paremmin, jos nykyistä rajoitustoimenpidekenttää muutetaan jollain tavalla, niin varmasti, tai sit se voi mennä huonompaan suuntaan, mutta ilman rajoitustoimenpiteitä tälleen lastensuojelukentän syvässä päädyssä niin ei pysty. Jossain kevyemmän tason yksikössä varmasti voikin ja ideaalitulanteessa jossain perhekotiympäristössä ei käytetä rajoitustoimenpiteitä, mä en tiä voi olla, ettei niillä oo ylipäättäen lupaa käyttää mutta ei tämmöisessä vaativan tason lastensuojeluyksikössä pysty toimimaan ja eholla se on itsestäänselvää kun se on itsessään rajoitustoimenpide koko osasto. Mut et ei meilläkään, ei onnistuis ja siitä kertoo yksinomaan se, kuinka paljon niitä rajoitustoimenpiteitä käytetään ja kuinka hyvä suhde meillä silti on näihin lapsiin siitä huolimatta, niin sekin kertoo siitä, että se on vaan, eikä siis vaan, vaan ennen kaikkea lasten etu, että rajoitustoimenpidepäätökset on olemassa.

4.3 Lapsen hyvinvoinnin tukeminen

Rajoitustoimenpiteisiin johtaneista tilanteista kysyttäessä, eniten esiin nousivat päihteiden käyttö, itsetuhoisuus sekä aggressiivinen tai uhkaava käytös. Neljä haastateltavaa nostaa esiin sitä, miten pienemmistä asioista kimpaantuminen tai häiriökäyttäytyminen voivat eskaloitua itsensä vahingoittamiseen, jolloin nuori vaarantaa itsensä. Lisäksi nostetaan esiin edellä mainittu uhkaava käytös, jossa lapsi vaarantaa jonkun muun henkilön kuten toisen lapsen tai työntekijän, mikä taas johtaa rajoitustoimenpiteisiin. Yksi haastateltava nostaa esiin sitä, kuinka lapsi voi olla keinoton ja sen takia häntä joudutaan lopulta rajoittamaan.

Ehkä semmoiset tilanteet missä lapsi on jotenkin keinoton, että sitten kun hän ei osaa enää pärjätä niitten omien tunteiden kanssa, että siellä on vaikka se

vellova paha olo, niin senhän takia lähdetään vaikka hatkaan tai sen takia käyttäytyään aggressiivisesti, kun ei pystykään enää niinku jotenkin hallitsemaan sitä omaa tunnetilaa tai sitten pyritään niinku pakoon sitä tai käytetään päihkeitä tai muuta vastaavaa, että ehkä se on se juurisyy siellä.

Kysyttäessä rajoitustoimenpiteiden vaikutuksista lapsen kasvulle ja kehitykselle haastateltavat nostivat esille rajoitustoimenpiteiden hyödyllisyyttä haitallisen toiminnan katkaisuna aiemmin esiin tulleen esimerkin avulla. Kolmessa haastattelussa nousi esiin sama seikka nuorten rajattomuudesta ja rajojen asettamisen tärkeydestä työskentelyn näkökulmasta. Sijaishuollon nuorilla ei ole välttämättä ollut elämässään lainkaan rajoja, jolloin rajojen asettaminen tuo lapsille jopa turvan kokemuksen, kun he tietävät, mitä saavat tehdä ja eivät saa tehdä, jolloin toiminta on rajattua. Kun toiminta on rajattu tiettyjen raamien sisälle, myös työskentely on helpompaa.

No se, että me saadaan itsellemme tieto siitä, että seuraavat 7 vuorokautta on sellaista aikaa, että lapsi ei voi vaikka uusia päihkeiden käyttöä. Niin eihän se tavallaan heti se, että pysäytetään haitallinen toiminta, niin heti ei päästä tuloksiin, mutta me tiedetään silloin, että nyt me saadaan tän pituinen ajanjakso, minkä aikana me voidaan suunnitella sellaista työskentelyä, mikä menee sitä kohti, että jatkossa ehkäistään näitä. Tai ainakin pyritään löytämään niitä juurisyytä, että minkä takia niitä laitetaan ylipäänsä.

Haastatteluissa nousi esiin myös päihderiippuvaisen nuoren päihdekierteen katkaisu esimerkiksi yhteydenpidon rajoittamisella, kun nuori ei pääse ostamaan itselleen esimerkiksi huumausaineita. Rajoitustoimenpiteet voivat myös luoda uusia toimintamalleja. Kun nuori ymmärtää, miksi kyseinen rajoitus on tehty, voidaan työskennellessä löytää keinoja toisella tavalla toimimiseen samankaltaisessa tilanteessa. Yksi haastateltava nostaa esiin, kuinka rajoitustoimenpiteet vaikuttavat myös siihen, ettei nuori saa tietynlaisella käytöksellä tiettyjä asioita.

Niin ja samaten se väkivaltainen käytös ja kaikki sellainen, että kun se niinku siihen riittävän ajoissa tässä puututaan, niin tässä ei pääse valloille semmoinen niinku, että lapsi saisi sillä väkivaltaisella käytöksellä tai sen uhalla jotain aikaiseksi, millä se on ehkä pärjännyt siellä aikaisemmassa maailmassa ja

joutunut ongelmiin, niin tässä olisi mahdollisuus nyt oppia vähän muita keinoja siihen, kun se.

Rajoitustoimenpiteiden läpikäynnistä lapsen kanssa haastatteluissa nousee esiin, että jokaisen lapsen osalta tehdään lapsikohtainen arvio. Rajoitustoimenpide käydään nuoren kanssa läpi mahdollisimman nopeasti tilanteen jälkeen, heti kun nuori on puhekontaktissa aikuiseen. Rajoitusta tehdessä nuorelle kerrotaan mitä tehdään ja miksi. Tilanne käydään myös läpi jälkikäteen: mitä ja miksi on tehty. Nuorelle kerrotaan myös valitusoikeudesta ja mahdollistetaan valituksen tekeminen, jos nuori haluaa valituksen tehdä. Monessa haastattelussa painotetaan, että nuoren kanssa käydään keskustelua niin, että nuorelle pyritään saamaan ymmärrys siitä, miksi tilanteessa on toimittu tietyllä tavalla ja miten tästä edetään eteenpäin. Yhdessä haastattelussa nostetaan esiin, että on tärkeää käydä myös asuinyksikön muiden nuorten kanssa läpi tapahtuneesta tilanteesta tuntemuksia, jos nuoret ovat olleet paikalla tapahtumahetkellä.

No siis siinä olisi tärkeätä käydä ne ketkä siinä aikuiset on ollut. Niin vähän niinku käydä sanoin seikkaperäisesti tilannetta läpi, ne ketkä siinä on ollut just, ne asiat ja ne rajat sille lapselle ja rajoitustoimenpiteet, käydä ne kaikki yksitellen läpi. On myös tosi tärkeätä, että käydään aina muille nuorille läpi ne asiat, että joskus on näitäkin, joille ei ole koskaan asetettu rajoja, niin nää saattaa laukaista niille niitä traumoja, vaikka ne on siinä sivullisena. Ne saattaa pelätä, joku saattaa pelätä huutamista, niin jokaiselle erikseen käydä läpi se, jääkö jotain tai joku mielen päälle, jos jäi niin puhua auki sen lapsen kanssa. Muitakin pitää huomioda kun se, ei pelkästään sitä lasta ketä on niinku rajoitettu. Se voi vaikuttaa niiden muiden lasten niinku siihen kasvuun ja kehitykseen minun mielestä kuitenkin.

Haastatteluissa puhutaan myös siitä, että rajoitustoimenpidettä voidaan läpi niin kauan, kun lasta se puhututtaa ja mietityttää. Läpi puiminen on siis jokaisen nuoren kohdalla yksilöllistä. Se, kuinka kauan tilanteen käsittelyyn menee aikaa, riippuu täysin nuoresta. Vastaukset ovat yhteneväiset ja kaikilla on samanlainen näkemys lapsen kanssa rajoitustoimenpiteiden läpikäynnistä.

Kysyttäessä vaikutuksista ihmissuhdetyöhön, kahdeksan haastateltavaa kertoi, että rajoitustoimenpiteet usein parantavat aikuisen ja lapsen välistä luottamussuhdetta, vaikka aluksi voikin rajoitustoimenpiteen takia tulla notkahdus. Tähän tietenkään vaikuttaa se, että ne tehdään oikein ja turvallisesti. Yksi haastateltava kuvaa seuraavasti sitä, kuinka esimerkiksi kiinnipito voi vaikuttaa aikuisen ja lapsen väliseen luottamukseen ja hylätyksi tulemisen tunteeseen.

Toki niinku on niitäkin ollut ketkä niinku, että kun menee kiinnipitoon ja kun se tehdään nimenomaan niinku oikein silleen, että ketään ei satu mutta että se lapsi on siinä niinku tiedätkö ihan kuin painopeiton alla, niin silloin on tosi niinku turvallinen ja helppo olla, kun on painopeiton alla. Niin jos se tehdään yhtään niinku samalla niinku ajatuksella, niin aika moni lamaantuu sitten täysin siinä tilanteessa et sit tässä onkin hyvä että tää aikuinen ei lähde lähdekään mua karkuun tai sulje mua tänne huoneeseen, vaikka mä riehun vaan se on tässä lähellä ja tarvittaessa niinku ottaa semmoiseen isälliseen hali otteeseen niin kyllä se joillekin on sitten semmoinen niinku helpottava tekijä, et tää ei niinku hylkää mua että kyllä se jostain varmaan tulee niinku lapselle semmoinen, että tää on niinku välittämistä kuitenkin vaikka joudutaankin pitämään kiinni.

Yksi haastateltava arvioi, että työntekijän näkökulmasta voisi olla vaikea kohdata nuori, joka on ollut aggressiivinen ja esimerkiksi kohdistanut aikuiseen väkivaltaa, vaikka hänelle ei ollut niin työssä käynytään. Yksi vastaajista nostaa esiin myös sen, että rajoitustoimenpiteiden läpikäynnin yhteydessä tapahtuvat kohtaamiset ovat usein aidoimpia kontakteja, ja kuinka se on myös oikea aika aikuiselle pyytää lapselta anteeksi, jos aikuinen kokee tehneensä väärin.

Mä ajattelen niin, että ne on aidoimpia kontakteja mitä voi tulla. Ja myös meidän aikuisten tehtävä, että jos me koetaan tehneemme väärin, niin pyytää anteeksi ja pahoitella. Mitenkään muuten ne lapset ei voi oppia. Me ollaan esimerkkejä aivan kaikessa. Niin me ollaan ihmisiä.

4.4 Haasteet ja eettiset pohdinnat

Kysyttäessä, olisiko rajoitustoimenpiteisiin johtaneissa tilanteissa voinut toimia toisin mainitaan kahdessa haastattelussa, että olisi voitu toimia ennakoivammin ja lukea nuorta paremmin, jotta rajoituksilta oltaisiin voitu välttyä. Yksi haastateltava pohtii sitä, olisiko voitu antaa enemmän tilaa tunteenpurkamiselle.

No nyt, jos lain puitteissa tarkastellaan asioita, niin senhän pitäisi olla viimeisin keino, mutta tulee mulle mieleen semmoisia niinku tapauksia, että on niin täällä kuin sitten aiemmassakin historiassa, että varmasti joskus olisi voinut antaa enemmän sitä siimaa tai sitä tilaa sille jollekin tunteiden purkamiselle, niin että kiinteistö hajoaa tai nuori hajoittaa vaikka nyrkkinsä. Se ei siihen kuole tai se ei siitä voi niinku vammautua niin, että se käsi ei ole enää käyttökelpoinen niinku periaatteessa, jos nyt kerran lyö nyrkillä seinään vaikka. Mutta sitten ehkä semmoiset tietynlaiset protokollat on ollut, että kun tietty piste ylitetään, sen jälkeen pitää tapahtua jotain, että toisaalta niinku ristiriitaisiakin ehkä osaltaan.

Toisaalta yksi haastateltava pohtii sitä, kuinka rajoitustoimenpide olisi voitu tehdä aikaisemmin tilanteessa, jossa nuori on ollut uhkaava ja mahdollisuuksia rauhoittua on annettu liiankin monta. Toinen haastateltava kuvailee tilannetta, jossa olisi halunnut jättää tekemättä rajoitustoimenpiteen.

No yksittäinen tilanne on ollut nuoren kanssa missä nuori itse kertoo, että se oli aikaisemmin, ei sinä päivänä, vaan aikaisemmin yksikön ulkopuolella ollessaan juonut runsaasti alkoholia. Ja se kerrottu määrä alkoholista oli aika runsas ikätason huomioiden. Niin silloin asetettiin 7 vuorokauden liikkumavapaudenrajoitus, niin vähän ne on niitä semmoisia tilanteita, että tavallaan tekisi mieli olla asettamatta sitä rajoitusta, mutta jostain syystä se lapsi sen kertoo, että nyt on tämmöinen ja hakee ikään kuin omalla toiminnallaan rajoitustoimenpidettä.

Sama haastateltava kuvailee myös päinvastaista tilannetta, jossa olisi halunnut tehdä rajoitustoimenpiteen mutta perusteet eivät tähän riittäneet.

Ja sitten toisaalta joskus on tilanteita missä olisi tehnyt mieli asettaa rajoitustoimenpiteitä, mutta siihen ei ole ollut perusteita. Niinku vaikka yhteydenpidon rajoitus kotiin. Että kaikki haitallinen toiminta, mikä meillä on oirehtinut viimeisen puolen vuoden aikana jollain nuorella, ne tapahtuu kotiharjotteluissa. Mutta sitten se, mitä siitä tapahtuu, on se, että tulee ne lyhyet liikkumavapaudenrajoitukset mahdollisesti, mutta tätä yhteydenpidonrajoitusta ei tehdä kotiin, joka tarkoittaa sitä, että se kierre toistuu koko ajan. Mutta kun vaan se, että meillä on niinku osoittaa, että todennäköisesti kotona menee huonosti.

Kahdeksassa haastattelussa korostetaan sitä, kuinka tärkeää itsereflektio on ja rajoituksien jälkeen työntekijöiden tuleekin pohtia sitä, olisiko tilanteessa voinut toimia toisin. Seitsemässä haastattelussa puhuttiin myös siitä, miten itse tilanteessa ei olisi voinut toimia toisin ja rajoitustoimenpide oli pakko tehdä.

Rajoitustoimenpiteiden haittavaikutuksista lapselle kysyttäessä, haastatelussa nousi vahvasti esiin se, miten työntekijöiden mielestä rajoitustoimenpiteille on aina jokin syy, miksi ne tehdään. Kaksi haastateltavista on sitä mieltä, että rajoitustoimenpiteistä ei ole ollenkaan haittaa, kun ne ovat tehty lain mukaan ja tarkkaan harkiten. Neljän haastateltavista kuitenkin nostaa esiin, että pahimmillaan rajoitustoimenpiteet voivat laukaista traumoja tai tuottaa traumoja, jos niitä ei tehdä oikein ja harkitusti.

Jos ei pystytä rajoitustoimenpiteiden teon tai sen jälkiselvityksen aikana löytämään sellaista yhteistyötä, että lapsi ymmärtää miksi ne on tehty, niin se voi omalta osaltaan traumatisoida tai tuoda aikaisempia traumoja esiin. Että lapsi kokee, että hän häntä kohdellaan mielivaltaisesti tai epätasa-arvoisesti. Että jos nuori ei tosiasiallisesti vaikkapa päihtymystilan takia ymmärrä, miksi häntä on kiinnipidetty tai eristetty, kun ei niinku muista mitä on vaikka itse tehnyt tai mikä on se oma osuus ollut, niin siinä on aina se riski että sitten siinä tavaltaan vie hetkellisesti lasta kauemmaksi hoitohenkilökunnasta, koska tulee semmoinen eriytyminen, mutta toistaiseksi ei ole yhdessäkään jälkiselvityksessä jäänyt semmoinen tilanne, että lapsi kokisi, että en ymmärrä miksi näin on tehty. Että se on se millä varmistetaan, että niistä ei ole haittaa kyllä ja se on vaan meidän työntekijöiden vastuulla tehdä niistä rajoitustoimenpiteistä semmoisia että niistä ei ole tosiasiallista haittaa.

Yksi haastateltava nostaa esiin, että rajoitustoimenpiteet voivat rajoittamisen hetkellä olla välttämättömiä mutta ne eivät tue nuorta pärjäämään ulkomaailmassa, vaan olisi hyvä oppia keinoja erilaisiin tilanteisiin ilman rajoitustoimenpiteitä. Kahdessa haastattelussa tuodaan esiin, että jos nuori ei ymmärrä, miksi rajoitustoimenpide on tehty, voi sen tekemisestä olla haittaakin.

Kyllä niistä silloin saattaa ollakin haittaa, kun nuori ei itse sitä, vaikka ymmärrä tai tiedä, tai halua ymmärtää, että sitten jos otetaan vaan semmoisena niinku, no ehkä tässäkin sitten taas pitäisi pohtia sitä, että miten sen asian niinku sille nuorelle selittää, että, miksi rajoitetaan. Mutta sitten jos se nuori on aivan täysin niinku oppositiossa ja se ei ymmärrä mistään niinku, että minkä takia näin ja ehkä siinä mielessä se ei niinku palvele häntä itseään eikä ketään muuta-kaan, mutta ne on silti välttämättömiä vaikkei nuori sitä aina ymmärtäisikään.

Työntekijöiltä kysyttäessä, mikä rajoitustoimenpiteiden toteuttamisessa on vaikeinta, viisi nostaa esiin päätöksentekemisen. Päätöksentekoon kuuluu arviointi siitä, milloin rajoitustoimenpiteiden kriteerit täyttyvät lain nojalla ja samaan aikaan tilanteessa on hallittava meneillään oleva paine itse tilanteesta. Kaksi haastateltavaa on sitä mieltä, että paperityö on vaikeinta, koska sitä tehdään paljon ja paperityö toistaa itseään, sillä samat kysymykset käydään läpi monta kertaa.

Yksi haastateltava nostaa esiin sen, että henkilönkatsastuksessa sekä henkilöntarkastuksessa mennään nuoren omaan tilaan, mikä tekee tilanteesta hankalan, kun nuoren perusoikeuksiin puututaan. Yksi haastateltava pohtii sitä, että joskus rajoitustoimenpiteet voivat myös tulla ulkoa annettuna esimerkiksi erityisessä huolenpidossa, jolloin ohjaaja toteuttaa ne huolimatta omasta arviosta tilanteesta. Tällaisissa tilanteissa rajoitustoimenpiteen pohtimiseen voi käyttää tarpeettoman paljon energiaa.

Mä itse ajattelen, että nyt kun nimenomaan puhutaan laajasta rajoitustoimenpidekavalkaadista mitä kaikkea on, niin sen mä koen niinku hankalammaksi semmoisen, että jos mun pitää joku semmoinen rajoitus toimenpide tehdä, ehkä jopa vähän niinku ulkoa annettuna, eikä varsinaisesti niin, että minä tosi-

asiallisesti teen sen päätöksen, vaikka mä nyt sen niinku kirjoittaisin tai kirjaisinkin. Niin sitten se, että jos mä itse koen, että ne perusteet on jotenkin löyhät tai mä joudun hirveästi niitä funtsia, niin sitten mulle tulee semmoinen ajatus, kun mä joudun käyttää niin paljon energiaa tähän, niin onko ne sitten riittävät ne perusteet. Niinku vaikka, kun meille tulee lapsi, niin onhan kaikilla aina YPR (yhteydenpidon rajoitus), mut sitten mä välillä mietin, että tarvitsisiko olla.

Haastateltavilta kysyttiin myös rajoitustoimenpiteiden läpikäymiseen liittyen, onko heidän mielestään lapsen kanssa rajoitustoimenpiteiden läpikäynti vaikeaa. Haastatelluista kaikki olivat sitä mieltä, ettei rajoitustoimenpiteen läpikäyminen nuoren kanssa ole vaikeaa. Kolme haastateltavaa sanoittaa, että rajoitustoimeenpiteen läpikäynti ja auki puhuminen on osa työnkuvaa ja yksi työtehtävä. Yksi haastateltava nostaa kuitenkin esiin, että kun on itse ollut tekemässä rajoitustoimenpidettä ja kirjannut sen, niin on se helpompi käydä läpi nuoren kanssa. Kolme haastateltavaa on sitä mieltä, että lapsella on ollut mahdollisuus valita ja toimia toisin rajoitustoimenpidettä ennen, jolloin perustelut lapselle ovat selkeät, ja monesti niitä on punnittu jo ennen varsinaista rajoituspäätöstä.

Rajoitustoimenpiteiden ammattieettisyydestä seitsemän haastateltavaa oli sitä mieltä, ettei ristiriitaa synny. Yksi vastaaja on sitä mieltä, että jos on epävarma omasta toiminnastaan, voi se mahdollisesti herättää ajatuksia, mutta monessa vastauksessa nostetaan esiin sitä, kuinka toiminta on lainmukaista ja laissa perusteltua, ja siksi se ei herätä ristiriitaisia tuntemuksia ammattietiikan näkökulmasta. Yksi haastateltavaa kokee, että enemmän ristiriitaisia tuntemuksia syntyisi, jos ei puuttuisi.

No. Aika vähän, mutta se varmaan johtuu siitä, että ne perusteet, kun sen tekee ja sen itse tavallaan ymmärtää, että miksi näin täytyy toimia. Että sit taas jos niinku ajattelisit, että jättäisit vaikka huoneen ratsaamatt sen takia, että hän on ollut jotenkin osallisena jossain päihdekuviossa tai muussa, niin sitten toisaalta minä ajattelen, että se ei olisi ammattieettistä tai niinku niin, jos sen jättäisi tekemättä, että tavallaan antaisi sen olla siellä niitten kaikkien päihteiden kanssa.

4.5 Rajoitustoimenpiteiden vaikutus omaan työhön ja osaaminen

Haastateltavilta kysyttiin rajoitustoimenpiteiden vaikutuksista omaan työhön. He olivat sitä mieltä, että rajoitustoimenpiteet voivat tukea omaa työskentelyä nuorten kanssa. Yksi erityisen huolenpidon työntekijä kuvailee rajoitustoimenpiteiden vaikutusta omaan työhön seuraavalla tavalla:

No tietysti kaikki nuo YPR (yhteydenpidon rajoitus) ja LVR (liikkumisvapauden rajoitus) mahdollistaa ylipäättään sen, että työtä on helppo tehdä, koska tuolla noilla nuorilla ei ole puhelimia eikä ole mitään muutakaan mahdollisuuksia humputella eikä muuta. Ja sitten ne nuoret tähän tulee ja ne tutustuu meihin vähän väkisinkin ja sitten se työskentely on paljon helpompi aloittaa ja sitä on helppo tehdä, koska ei ole mitään muuta niinku ärsykettä ja tota niin, kyllä se mahdollistaa tietysti ihan hirveästi.

Yleisesti rajoitustoimenpiteet luovat turvaa ja rauhallisuutta. Kaksi haastateltavaa on sitä mieltä, etteivät rajoitustoimenpiteet vaikuta erityisesti omaan työskentelyyn, vaan rajoitustoimenpiteet ovat osa työnkuvaa siinä missä muutkin työtehtävät. Kolme haastateltavaa sanoitti, että rajoitustoimenpiteet luovat tilaa työskentelylle ja mahdollisesti luo yhteistä pohjaa.

No ei se tietenkään kivaa ole olla siinä niinku tarkistamassa sen lapsen huonetta tai tekemässä sille henkilökatsastusta. Ne ei ole ikinä niinku kivoja juttuja ja sitten... mutta ne on välttämättömiä juttuja, ja sitten niinku sanoin niin kyllähän ne niinku hyvin tehtynä, niin luo semmoista yhteistä pohjaa että haluamme niinku päästä kiinni johonkin tiettyihin asioihin, kun se että ei ole mitään kosketuspintaa siihen nuoreen, niin sitten kun käydään huone läpi ja huomataan, että täällä onkin tämmöinen nuuskakiekko, niin tästähän saadaan hyvää keskustelua aikaiseksi.

Kaksi haastateltavaa nostaa esiin, että kirjalliset asiat voivat viedä paljon aikaa ohjaajien työviikosta, mikä voi joissain tilanteissa johtaa jopa nuorten kanssa tehtävän toiminnan kokonaan perumiseen tai siirtämiseen.

Tukevasti siitä näkökulmasta, että mulla on selkeät työvälit eri tilanteisiin. Niin se on hyvä, että mä tiedän, että nää mitä luettelin rajoitustoimenpidepäättöksiä, niin mä tiedän milloin niitä käytetään, miten ja miksi. Mutta sitten haittaavasti siitä näkökulmasta, että jos on vaikka suunnitellut jonkinäköistä omaohjaajatyötä nuoren kanssa tai on suunnitellut koko porukalle jotain yhteistä tekemistä, niin sitten siitä yhtäkkiä tuleekin semmoinen vyyhti että yksittäinen nuori toimintansa takia saa LVR, YPR, aineiden ja esineiden haltuunotto, huonetilojen tarkastus, henkilökatsastus, henkilöntarkastus, niinku tämänmöisen koko potin, että jos vetää niinku omalla tavallaan toiminnallaan tilanteen siihen, että niitä vaaditaan, niin ne rajoitustoimenpiteet kuitenkin pitää tehdä heti. Ja voi olla, että ei ole itse, vaikka seuraavana päivänä enää töissä, mikä tarkoittaa, että sen lisäksi sitten pitää tehdä heti, niin ne pitää saada valmiiksi ja se prosessi läpi sen päivän aikana niinku ihan maaliin asti. Niin se mikä siinä on haittaavaa niin joskus muu arki kärsii siitä, että tulee niin paljon paperitöitä, että pitää vaan niinku johdonmukaistaa asioita.

Rajoitustoimenpiteet työntekijöiden kesken käydään läpi yhdessä työryhmän kanssa keskustellen tilanne läpi. Keskustelussa voidaan tilanteen kulkua ja vaihtoehtoisia toimintatapoja jatkoa varten. Usein rajoitustoimenpiteet myös kirjataan sillä ryhmällä, jolla ne on toteutettu. Kahden haastateltavan mielestä rajoitustoimenpiteet voitaisiin käsitellä vielä syvällisemmin kuin tällä hetkellä. He ovat myös sitä mieltä, että tässä olisi mahdollinen kehittämisen paikka ja toisen haastateltavan mielestä aikuisten väliselle keskustelulle jää arjesta usein liian vähän aikaa arjen kiireisyyden takia. Usean haastateltavan mielestä eristämisen ja kiinnipidon jälkeen niin sanottu jälki-brief on aina tarpeellista. Kuusi haastateltavaa oli kuitenkin sitä mieltä, että jos haluaa keskustella rajoitustoimenpiteiden aiheuttamista fiiliksistä ja tuntemuksista saa siitä keskustella.

Ihan varmasti kyllä ne saa sanoa, kun meillä kuitenkin no, illat on semmoisia hetkiä ja sitten tiimit ja työnohjaukset niin kyllä niistä niinku saa ja niinku jos jollakin jää niistä jotain niinku mielen päälle niin kyllä minä koen että tää on niin kun tää semmoinen terve työyhteisö, että sen uskaltaa ja saakin sanoa ääneen tai että jos jotain vaikka jännittää ne tilanteet, niin niistä ne saa sanoa koska sitten sitä niinku autetaan ja jeesataan taas siihen että se ei olisi niin jännittävä tai pelottava kokemus, niin apua saa aina.

Toisaalta yksi haastateltava on sitä mieltä, ettei läpikäymistä välttämättä tarvitse, jos kyseessä ei ole ollut akuutti rajoitustoimenpide.

Aika vähän niitä itselläni on niinku niin, että silleen aktiivisesti siellä tekohetkellä käydään se semmoinen jälkiselvitys läpi, että miksi on tehty, kun on tehty. Kai ne on noissa kiinnipito ja eristämässä, missä sitten se semmoinen jälkibriefi on tarpeellinen. Vaikka just kiinnipidosta.

Yksi haastateltava nostaa myös esiin sitä, kuinka joskus jollakin nuorella voi olla paljon rajoitustoimenpiteitä lyhyellä aikavälillä, jolloin niiden läpikäymiseen käytetään ehkä vähemmän aikaa ja keskiössä on enemmän se, mitä ennen tilannetta tapahtui, jotta rajoitustoimenpiteitä kyseisen nuoren kohdalla voitaisiin ennaltaehkäistä. Yksi haastateltavista nostaa esiin, että työyhteisön tuki on rajoitustoimenpiteissä tärkeää ja hän kuvailee työyhteisön vastuuta keskustelulle seuraavasti;

Joo ehdottomasti. Mut sen henkilön, joka on siinä just tilanteessa niin se on kaikkien muiden, paitsi hänen tehtävä ottaa puheeksi pitääkö tää käydä. Tai ei niin, että pitääkö tää käydä läpi, vaan että missä hetkessä me käydään tää läpi? Ihan vaikka lyhyesti. Että se henkilö ei tee sitä päätöstä. Toki se voi tehdä, mutta se ei todellakaan kuulu hänelle ja se pitäis kaikkien ymmärtää.

Kysyttäessä vaikutuksista työyhteisöön haastatelluista kaksi nostaa esiin sen, että jos esimerkiksi tietylle työntekijälle kertyy paljon rajoitustoimenpiteitä, on tällöin hyvä pohtia, miksi näin on, vaikka näin ei aiemmin olekkaan käynyt. Kolme haastateltavaa nostaa myös esiin sen, että rajoitustoimenpiteet ja niiden läpikäyminen voi tiivistää työtiimiä.

No kyllä varmaan semmoinen, no ensimmäinen reaktio, että hyvää semmoinen mylläkkä saattaa vähän lähentää niinku tai semmoinen hyvä tiimityö ja semmoinen. Tietysti niin lähentää varmasti ja sekin tietysti, että jos niitä on enemmän, niin saa kokemusta ja varmuutta ja sitten taas menee aina paremmin ja paremmin.

Haastateltavista yksi arvioi, että rajoitustoimenpiteet voivat vaikuttaa negatiivisesti työhyvinvointiin, jos joutuu olemaan rajoitustoimenpidettä vaativassa tilanteessa yksin, ja myös toisaalta rajoitustoimenpiteistä aiheutuva kirjaaminen on pois esimerkiksi omaohjaajatyöskentelystä, joka voi myös vaikuttaa työhyvinvointiin. Toinen haastateltava nostaa esiin, että työyhteisön hyvinvointi voi parantua rajoitustoimenpiteiden myötä, koska on selkeät raamit ja rajat sille mitä yksikössä sallitaan, samalla laitetaan nollatoleranssi esimerkiksi uhkaavalle ja väkivaltaiselle käytökselle.

Työntekijöiden valmiuksista kysyttäessä vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että kyseisessä työpaikassa heillä on hyvät valmiudet rajoitustoimenpiteiden toteuttamiseen. Perehdytystä ja koulutusta on saatu lastensuojelulaista sekä koulutukset, kuten MAPA ja AVEKKI, on käyty töissä. Lisäksi esimerkiksi kiinnipitotilanteita harjoitellaan usein omalla työporukalla. Lisäksi neljä haastateltavaa mainitsee, että apua saa esimerkiksi esihenkilöiltä aina tarvittaessa. Kaksi haastateltavaa mainitsee, että heille on ylipäätään perehdytetty hyvin se, milloin ja miksi lasten toimintaan pitää puuttua. Yksi haastateltava nostaa rajoitustoimenpiteisiin liittyvästä koulutuksen tarpeesta yleisesti esiin seuraavaa:

Ehkä niinku ihan yleisesti niin kyl mä niinku lastensuojelumaailmaa, niin ehkä se niinku, et joo kaikki käy niinku Mapan tai Avekin, mutta onko se riittävä? Ei minun mielestä, että eihän siinä niinku, siinä annetaan hyvät perusteet niinku vaikka nyt kiinnipitää, miten kiinnipito tapahtuu, mutta tosi tilanne on täysin eri. Niin kyllä mä sanon semmoista niinku kouluttamista ja muuta, koska sitten jos sitä kiinnipitoa esimerkiksi tai kuljettamista siinä samalla, niin jos ei niitä niinku ole harjoitellut, että ne ei tule sillä tavalla niinku selkärangasta niin siinähän voi sattua tosi pahasti kaikille ja sitten jos ei sitä niinku ole joutunut käyttämään, jos ei sitä kouluta niin sitten kun se tilanne tulee niin osaako kukaan toimia siinä koska ihan varmasti niinku jos ei nyt joka lastensuojelu niinku ohjaaja tai työntekijä laitospaikassa, niin kyl mä väitän et työuran aikana kerran ainakin joutuu niinku kiinnipitämään niin sitten taas että pitäisi se ihan sama, että onko minulla sata kiinnipitoa vai joutuuko tekemään sen ensimmäisen niin pitäisi meidän niinku molempien kyetä tekemään se turvallisesti silleen, että sille lapselle nyt ei satu mitään koskaan ei se ei ole se ei ole se tarkoitus niin kyllä

mä niinku vaatisin enemmän sitä niinku että koulutetaan työntekijöitä enemmän.

Työntekijöiltä kysyttiin myös, ovatko nykyiset rajoitustoimenpiteet riittäviä ja voisiko niissä olla jotakin kehitettävää. Seitsemän haastateltavan mielestä rajoitustoimenpiteet ovat tällä hetkellä riittäviä omassa työssä ja monen mielestä yleisesti lastensuojelulakiin tulleille muutoksille on aina jokin hyvin harkittu syy. Viiden haastateltavan mielestä rajoitustoimenpiteitä olisi hyvä yleisesti järkevöittää esimerkiksi ennaltaehkäisevämmiksi.

Sanotaan nyt vaikka, että jos on vahva päihdetaustainen lapsi, jolta loppuu, joka on jäänyt, joka on vaikka LVR:ssä (liikkumisvapauden rajoituksessa) ja se on jäänyt kiinni päihteistä ja sillä on LVR asetettu ja se tuottaa vaikka puhetta koko sen rajoitustoimenpiteen ajan, että hän menee käyttää päihteitä kun tästä lähtee, niin sitten kun se rajoitus joskus aikanaan päättyy, onko se missä on sen kolmenkymmenen vuorokauden jälkeen se LVR päättyy ja hän on sitä mieltä, että lähtee käyttämään päihteitä. Siinä vaiheessa, kun hänen rajoitus päättyy, niin toki voidaan tehdä jonkunlaisia kasvatuksellista toimenpiteitä sen suhteen, että hän on tämmöistä puhetta tuottanut, mut siinä vaiheessa me ei voida niinku lain mukaan rajoittaa, vaikka hänen varsinaista liikumista, niin mä jotenkin ajattelisin, että tuommoiset puheet ja tommoinen vaarantava käytös niin, että siihen pystyttäisiin jollain tavalla jotenkin niinku sitä asiaa niinku ennakoivasti vähän niinku miettiä ja puuttua. Se on tosi vaikea sanoa, että mitä kaikkea se vaatii niinku lainsäädännöltä, että miten se olisi mahdollista. Tällä hetkellähän se on hyvin pitkälti siten, että nyt sille ei voi mitään. Sitten kun se asia tapahtuu sitten voi rajoittaa.

Kolmessa haastattelussa nostetaan esiin, että tarvittaisiin lisää työkaluja tilanteiden hoitoon. Yksi haastateltava nostaa esiin ajatuksia yleisestä kehittämisestä ja ilmapiirin puhdistamisesta lastensuojelussa.

Mitä mä ehkä jollain tapaa toivoisin, että ehkä se rajoitustoimenpiteisiin se muutos ei olisi ehkä niin tärkeä, mutta ehkä siihen niinku kasvatuksellisen työn... luottamus siihen, että kun pääsääntöisesti pitää olla, vaikka korkeakoulututkinnon omaava henkilö, jotta voi tehdä tämmöistä töitä. Niin sitten jotenkin

luotto siihen, että ihmiset tekee työnsä parhaalla mahdollisella tavalla ja tarkoitus ei ole niinku kiusata ihmisiä niillä ratkaisuilla mitä tehdään vaikka konfliktia aika useasti aiheutuukin, kun lapsia rajataan, vaikka niinku kasvatuksellisesti, niin jotenkin sen, se on niinku jotenkin semmoisen, miten mä nyt sanoisin? Semmoisen isomman ilmapiirin puhdistaminen ikään kuin siltä joltain stigmalta, mitkä niinku liittyy lastensuojeluun yhteiskunnan keskusteluissa, voisiko niin sanoa? Että ihmisten ei hirveästi tarvitsisi niinku miettiä kun on töissä, että nyt kun minusta tuntuu sille, että tässä tilanteessa pitäisi toimia näin ja näin. Ja jos minun kollega on mun kanssa samaa mieltä, ja meillä lapsen etu ajaa meidän työskentelyä eteenpäin, niin sitten me vaan tehdään se mikä se ikinä pitääkään tehdä. Sitten että meillä ei tarvitsisi olla pelko perseessä siitä, että tuleeko tästä nyt sormille, jos mä en jotain sanaa kirjoita oikein tai jos joku kellaika ei just pidä paikkaansa. Tai jollekulle henkilölle ei ole tarpeeksi nopeasti ilmoitettu siitä. No tällöisiä ajatuksia mulla tulee mieleen.

4.6 Yksikköjen väliset erot

Vaativan tason yksikön työntekijöiden ja erityisen huolenpidon työntekijöiden haastatteluissa ei nouse esiin kovinkaan suuria eroavaisuuksia. Merkittävimmät erot yksiköiden välisten työntekijöiden kokemuksissa liittyivät siihen, mitä rajoitustoimenpiteitä on tehnyt, mikä johtaa rajoituksiin, mikä on vaikeaa rajoitustoimenpiteitä tehdessä ja missä näkee kehitettävää rajoitustoimenpiteiden suhteen. Erityisen huolenpidon yksikön työntekijöiden toteuttamat rajoitustoimenpiteet keskittyvät enemmän akuutteihin rajoitustoimenpiteisiin, kuten kiinnipitoon ja eristykseen, kun taas vaativan tason yksikön työntekijöiden tekemät rajoitustoimenpiteet keskittyvät enemmän liikkumisvapauden rajoituksiin, henkilöntarkastuksiin ja -katsastuksiin. Yksi haastateltava kuvailee seuraavalla tavalla syitä, miksi erityisen huolenpidon yksikössä rajoitustoimenpiteitä tapahtuu yleensä enemmän.

”Toki kun se on niin läsnä niinku ehotyössä. Ei jatkuvasti, mutta niin paljon vaihtuu niin, kun nuoret vaihtuu niin usein, niin voi niinku, jos edellisessä työpaikassa oli kuitenkin, että siellä saattoi sama porukka nuoria olla 4 vuotta ja sitten kaikki oli silleen, että ei koskaan tarvinnut niinku rajata, niinku tehdä rajoitustoimenpiteitä, niin sitten tässä kun se vaihtuu niin tiuhaan ja ehomaailma on kuitenkin lastensuojelun viimeinen keino niin se on niin läsnä tässä ja sitten

meitä koulutetaan niin paljon ja kaikki tiedostaa sen, että se nyt vaan kuuluu niinku ehomaailmaan vahvemmin kuin ehkä muualle.”

Vaativan tason yksikön työntekijät arvioivat myös, että yksiköstä palaamatta jättäminen ja karkailu johtavat rajoitustoimenpiteisiin, kun taas erityisen huolenpidon yksikössä karkaamista ei ylipäätään tapahdu. Lisäksi niin kuin aiemmin mainittu, sisältyy erityiseen huolenpitoon liikkumisvapauden rajoitus sekä yhteydenpidon rajoitus, jolloin työntekijät eivät näitä rajoitustoimenpiteitä tee, mutta ovat toisaalta osallisia rajoitustoimenpiteen toteuttamiseen ja valvomiin. Muut syyt rajoitustoimenpiteille olivat yksikköjen kesken hyvin samankaltaiset.

Vaativan tason yksikön työntekijöiden mielestä rajoitustoimenpiteissä hankalaa oli paperityö, kun taas erityisen huolenpidon työntekijöiden mielestä haastavaa oli päätöksenteko rajoituksen tekemisestä. Tämä selittyy sillä, että erityisen huolenpidon yksikössä toteutettavat rajoitustoimenpiteet ovat yleensä akuutteja, kuten kiinnipito, kun taas vaativan tason yksikössä tehdään rajoitustoimenpiteitä kuten liikkumisvapauden rajoitus ja henkilöntarkastus, jotka eivät useinkaan ole niin akuutteja ja päätöksen tekemistä on ehditty miettiä huomattavasti kauemmin.

Samat eroavaisuudet näkyvät myös rajoitustoimenpiteiden kehittämideoissa, joissa esimerkiksi vaativan tason yksiköstä kaksi haastateltavaa nostaa kehittämiskohteeksi paperityön järkevöittäminen, kun taas erityisen huolenpidon kehittämideoat eivät liity paperityöhön lainkaan. Yksi erityisen huolenpidon työntekijä haluaisi kehittää erityistä huolenpitoa rajoitustoimenpiteeksi, joka myös sisältää yhteydenpidon rajoituksen. Toinen erityisen huolenpidon työntekijä nostaa kehittämiskohteeksi työntekijöiden kouluttamisen ja kuvailee sitä, kuinka suurin osa työntekijöistä kohtaa uransa aikana ainakin yhden kiinnipitotilanteen ja sen yhdenkin tulisi sujua niin, että se on turvallinen lapselle.

5 POHDINTA

5.1 Tuloksien tarkastelu

Opinnäytetyöni tehtävä oli tuottaa tietoa lastensuojelussa työskentelevien ohjaajien kokemuksista koskien rajoitustoimenpiteitä ja niiden käyttöä, ja opinnäytetyön tarkoitus oli tehdä haastattelututkimus Ehot Oy:n henkilöstölle. Tutkimuskysymykseni oli ”Millaisia kokemuksia työntekijöillä on rajoitustoimenpiteiden käyttämisestä lastensuojelun sijaishuollossa?”

Työntekijöiden toteutettujen rajoitustoimenpiteiden yleisyys oli hyvinkin yhteneväistä Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa mainittujen kiinnipitojen, henkilönkatsastusten, -tarkastusten ja liikkumisvapauden rajoitusten kanssa (Uudistamistyöryhmä L.v.s. 2020, 14). Rajoitustoimenpiteiden merkityksestä tutkimuksen valossa voitaisiin sanoa, että rajoitustoimenpiteistä on kasvulle ja kehitykselle paljon hyötyä ja rajoitustoimenpiteillä voidaan vaikuttaa lapselle haitallisiin asioihin kuten päihdekierteeseen, itsetuhoisuuteen tai muuhun häiriökäyttäytymiseen kuten aggressiivisuuteen. Laamasen opinnäytetyön tuloksissa oli hyvin samankaltaisia huomioita ja rajoitustoimenpiteillä kerrottiin voitavan vaikuttaa päihteidenkäyttöön ja väkivaltaisuuteen (Laamanen 2021, 2).

Samat ilmiöt olivat myös syitä, jotka johtavat rajoitustoimenpiteisiin ja samankaltaiset syyt löytyivät Utraisen ja Erikssonin tutkimuksestakin, jossa yleisimmiksi syiksi rajoitustoimenpiteille nimettiin laitoksesta karkaaminen, päihteidenkäyttö ja aggressiivisuus (Utrainen & Eriksson 2023, 6). Rajoitustoimenpiteiden läpikäymisen ja juurisyiden löytämisen kautta on lapsille mahdollisuus löytää uusia toimintamalleja, jotta haitallista käytöstä ei tulevaisuudessa olisi.

Hokkilan selvityksessä kokemusasiantuntijat nostivat usein rajoitustoimenpiteistä puhuttaessa huonona puolena vääränlaisen vallankäytön (Hokkila 2023, 49). Tämän takia onkin tärkeää, että rajoitustoimenpiteitä ei tehdä turhaan ja haastateltavienkin mielestä niiden tulee olla aina lapsen edun mukaisia, jolloin ne edistävät lasten kasvua ja kehitystä. Rajoitustoimenpiteet ovat aina viimeisin keino rajata lasta, kun muut vaihtoehdot on käytetty.

Rajoitustoimenpiteiden tarkoituksesta työntekijöillä oli hyvinkin yhteneväinen ajatus, vaikka he sanoittivatkin asiaa eri tavoin. Lapselle haitallinen toiminta tulee katkaista, jolloin toiminta on myös lapsen edun mukaista ja silloin nuoren eläminen ja oleminen turvataan. Rätty sanoo, että kiinnipitämisellä voidaan itsensä vahingoittamisen lisäksi myös estää lasta vahingoittamasta muita lapsia tai henkilökuntaa (Rätty 2023, 797). Siksi hyvänä huomiona haastatteluissakin nousi se, ettei lapsen käytös aina ole vain hänelle itselleen haitallista vaan aina on myös huomioitava, ettei muille henkilöille kuten työntekijöille tai muille lapsille koidu vaaraa.

Haastateltavat kertoivat, että usein ihmissuhde sekä luottamus lapsen ja aikuisen välillä paranivat rajoitustoimenpiteiden myötä, mikä luo turvallisuutta lapselle. Tämä oli ristiriidassa Vuoren (2021, 2) opinnäytetyön kanssa, missä koettiin, että rajoitustoimenpiteet eivät lähennä lapsen ja aikuisen välistä suhdetta. Toisaalta Vuoren opinnäytetyössä työntekijät kokivat muutenkin keinottomuutta työskennellessään, jota minun haastattelemani työntekijät eivät kokeneet.

Työntekijät myös puhuvat haastatteluissa sijoitettujen lasten rajattomuudesta ja siitä, ettei aiemmin elämässä rajoja ole välttämättä ollut sekä siitä, miten rajat tuovat turvallisuutta. Lapselle rajattomuus ja sitä kautta kaoottisuus voivat hyvinkin olla turvattomuutta luovia tekijöitä, jolloin turvallisuuden tunteen luominen on tärkeää lasten hyvinvoinnin kannalta. Myös de Valkin ym. tutkimuksessa kerrotaan, kuinka osa tutkimukseen osallistuneista nuorista koki saaneensa rajoitustoimenpiteistä turvallisuutta (de valk ym. 2017). Toisaalta Utraisen ja Erikssonin tutkimuksessa nuoret kokivat rajoitustoimenpiteiden heikentävän turvallisuuden tunnetta, koska ne koettiin rangaistuksena (Utrainen & Eriksson 2023, 6).

Työntekijät myös nostivat esiin sitä, kuinka rajoitustoimenpidettä läpikäydessä kohtaamiset voivat olla aidoimmillaankin, kun lapsen haitallista käytöstä ei ole vältetty vaan se on kohdattu. Turvallisuuden tunteen kannalta, on myös varmasti tärkeää läpikäydessä saada lapselle, hänet yksilöllisesti huomioiden, ymmärrys siitä, miksi häneen on jouduttu kohdistamaan rajoitustoimenpiteitä, jotta lapsi myös itse ymmärtää miksi näin on tehty, sekä myös mitä lapsi itse on tehnyt.

Jos lapsi ei ole aiemmin elämässä kohdannut rajoja, voi hän luultavasti kokea rajattomuuden hyvinkin tavallisena, jolloin on tärkeää luoda käsitys siitä, miksi häntä on rajattu ja miten hänen kuuluisi toimia, jotta niiltä vältyttäisiin. Niin kuin haastatteluissa on mainittu, on myös rajoitustoimenpiteistä puhuttaessa hyvä huomioida, että lapsella on ennen rajoitustoimenpiteitä ollut aina mahdollisuus toimia toisin. Rajoitustoimenpiteitä voitaisiin ajatella reaktiona tiettyihin asioihin, jossa aloitteen tekee aina lapsi omalla käytöksellään, jolloin ammattilaisen on pakko jo pelkästään lain puitteissa reagoida. Toisaalta ymmärrän myös, että esimerkiksi impulsiiviselle lapselle päätöksenteko tilanteissa, joissa rajoitustoimenpide on tulossa voi olla vaikeaa, varsinkin lapsen itse ollessa tunnekuohussa.

Elon (2024, 73) maisterintutkielmassa sanotaan, että fyysisten rajoitustoimenpiteiden käyttö on aina traumaattinen kokemus niin lapselle kuin myös aikuiselle, ja Matte-Laundryn ja Vézinan (2014) tutkimuksessa sanotaan, että rajoitustoimenpiteet voivat uudelleen traumatisoida nuoria, joilla on jo ennestään traumaattisia kokemuksia. De valkin ym. tutkimuksen mukaan, jos rajoitustoimenpiteet ketaan liian rankkoina tai tarpeettomina, voi se haitata nuoren psykologista kehittymistä (de valk ym. 2017). Vaikka rajoitustoimenpiteet sijaishuollossa ovat välttämättömiä niihin liittyvinkin nämä vaarat ja riskit, mistä traumatisoitumisen mahdollisuus mainittiin myös haastatteluissa. Ajatus myös esimerkiksi siitä, että lapsi on vaikkapa liikkumisvapauden rajoituksessa koko ajan, koska hän omalla toiminnallaan sellaisen uudelleen ja uudelleen itselleen saa, voi olla hyvinkin hankala ja tällaisessa tilanteessa onkin hyvä pohtia, mikä on lapsen edun mukaista.

On kuitenkin totta, että tietyissä tilanteissa pelkästään laki pakottaa asettamaan rajoitustoimenpiteitä, vaikka työntekijä näkisikin, että ilman olisi parempi. Työntekijät olivat myös yksimielisiä siitä, että ilman rajoitustoimenpiteitä varsinkin sijaishuollon syvässä päädyssä työskentely olisi mahdotonta ja esimerkiksi Hokkilan (2023, 49) selvityksessä kokemusasiantuntijoidenkin mielestä laitoksessa työskentelevillä pitää olla valta tehdä tarvittavat toimet.

Pohdinta siitä, miten lapsilla olisi mahdollisuus hyötyä huonolla tavalla siitä, jos rajoitustoimenpiteitä ei olisi, voisi olla siis hyvinkin realistinen. Jos lasten

toimintaa ei voitaisi rajata, miten esimerkiksi päihteidenkäyttöön voitaisiin millään tavalla puuttua? Toinen kysymys, joka minulle herää työntekijöiden näkökulmasta on se, että jos rajoitustoimenpiteitä ei olisi, miten olisi mahdollista turvata työntekijöiden turvallisuus ja henki esimerkiksi lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti ja yrittäessä vahingoittaa työntekijää?

Rajoitustoimenpiteet tuovat yksikköön rauhallisuutta ja turvaa myös työntekijöille ja tukevat heidän työskentelyään siten, että käytettävät työkalut vaativissa tilanteissa ovat selvät. Lisäksi ne luovat pohjaa sekä tilaa työskentelylle ja niin kuin haastateltavat mainitsivat, voidaan esimerkiksi päihteistä johtuneen liikkumisvapauden rajoituksen aikana työskennellä päihteettömyyttä kohti, kun nuorella ei ole mahdollisuutta hankkia päihteitä tai ylipäätään liikkua yksikön ulkopuolella.

Toisaalta rajoitustoimenpiteissä on työntekijöillekin omat haasteensa ja esimerkiksi päätöksenteko akuuteissa ja hyvinkin nopeasti tapahtuvissa tilanteissa kuten kiinnipidoissa on haastavaa, koska työntekijän pitää tehdä päätös nopeasti, mutta samalla olla myös täysin varma siitä, että hän toimii oikein lain mukaan ja rajoitustoimenpiteen perusteet täyttyvät. Huomio myös siitä, että jos yhdelle työntekijälle sattumalta sattuu usein toteutettavaksi rajoitustoimenpiteitä hänen työvuorossaan, vaikuttaa se varmasti haittaavasti hänen työhyvinvointiinsa. Tässä varmasti onkin tärkeää työyhteisön tuki ja toimivuus sekä myös se, että rajoitustoimenpiteet käydään aina myös työntekijöiden kanssa läpi tilanteen vaatimalla tasolla.

Niin kuin haastateltavatkin kertoivat, eivät kaikki rajoitustoimenpiteet välttämättä vaadi omien tuntemusten läpikäymistä, varsinkin jos ne on ennalta ehditty puida hyvin läpi, mutta akuuttien ja nopeasti tapahtuvien rajoitustoimenpiteiden läpikäyminen on varmasti tärkeää kaikille mukana olleille. On harmillista, mutta toisaalta hyvinkin ymmärrettävää, että sijaishuollossa arki on hektistä, eikä rajoitusten reflektoinnille välttämättä jää tai löydy aikaa, koska muita työtehtäviä on paljon ja rajoitettu lapsi ei ole ainut lapsi yksikössä, vaan myös muut lapset tulee huomioida ja rajoitustoimenpiteiden ei pitäisi vaikuttaa heidän arkeensa.

Tämä kaikki antaa hyvin valoa sille, kuinka paljon sijaishuollossa työskentelevillä todellisuudessa on asioita, joita he joutuvat huomioimaan työskennellessään haastavissa tilanteissa, kuten rajoitustoimenpiteitä toteutettaessa sekä päivittäin muussakin arjessa. Työntekijöiden vastuu on suuri ja tämä korostuu etenkin tarkasteltaessa rajoitustoimenpiteitä. Onkin hyvä, että opinnäytetyön tulosten mukaan seitsemän yhdeksästä työntekijästä on sitä mieltä, että he eivät koe ammattieettistä ristiriitaa rajoitustoimenpiteiden toteuttamisessa, joka voisi ennestään kuormittaa jo valmiiksi vaikeaa työtä.

Nykyiset lainmukaiset rajoitustoimenpiteet olivat suurimman osan mielestä riittävät, ja tämä oli linjassa myös Lehtimäen (2010) ja Laamasen (2021) opinnäytetöiden tulosten kanssa. On hyvä ottaa huomioon se, että rajoitustoimenpiteisiin on laissa tehty paljon muutoksia, jotka tukevat lapsen asemaa ja nämä kyseiset lakimuutokset ovat syystä tehty. Esimerkiksi kokemuksiin perustuvat selvitykset, kuten lastensuojelun menneisyys selvitys nosti esiin koulu-kodeissa tapahtuneita kaltoinkohtelutilanteita, mitkä saivat Suomessa paljon julkista huomiota (Hytönen ym. 2016).

Mielestäni haastatteluissa noussut pohdinta siitä, luotetaanko ammattilaisiin tarpeeksi ja siitä millainen tietynlainen stigma lastensuojelulla yhteiskunnallisessa keskustelussa on, on aiheellista. Rajoitustoimenpiteitä valvotaan tarkasti ja rajoituspäätösten tulee olla hyvin läpinäkyviä ja ne toimitetaan aina sosiaalityöntekijälle. Tämä myös tarkoittaa sitä, että paperityö on suuri, koska rajoitukset pitää kirjata hyvin tarkasti. Lehtimäen (2010) sekä Lindholmin ja Takalonkin (2021) opinnäytetöissä mainitaan, että dokumentoinnin suuri määrä koettiin hankalana ja ajallisesti se on pois lasten kanssa työskentelystä, minkä myös minun haastateltavani mainitsivat.

Rajoitustoimenpiteiden tarkka valvonta on varmasti hyvä asia lapsen edun kannalta, mutta toisaalta mielestäni voitaisiin myös ajatella, että sijaishuollossa työskentelevät ohjaajat, jotka rajoitustoimenpiteitä tekevät, tavoittelevat samaa lapsen etua kuin myös päätöksien valvojat. Se, että laissa on hyvin tarkasti määritetty tietyt perusteet tietyille rajoitustoimenpiteille, voi osoittautua hyvinkin hankalaksi työskennellessä lasten kanssa, jotka tarvitsevat hyvinkin yksilöllisiä ratkaisuja, eivätkä mahdu ns. samaan muottiin. Siksi näkemys siitä, että ammattilainen osaa arvioida tilanteita ja toimia tilanteen vaatimalla tavalla,

lapsen etu edellä, jolloin rajoitustoimenpiteiden lainsäädännölliset perusteet voisivat olla ikään kuin löyhemmät, voisi olla jopa perusteltua. Toisaalta kääntöpuolena tälle löytyy aina mahdollisuus siitä, että rajoitustoimenpiteitä väärinkäytetään.

Haastateltavat olivat hyvinkin yksimielisiä siitä, että kyseisessä työpaikassa on hyvät valmiudet toteuttaa rajoitustoimenpiteitä ja työntekijät tietävät, miten näissä tilanteissa tulee toimia. Saastamoinen (2020, 33) mainitsee, että työntekijöiltä edellytetään vahvaa ammattitaitoa, jotta rajoitustoimenpiteitä voidaan toteuttaa. Useissa tutkimuksissa myös mainitaan siitä, kuinka työntekijöiden osaamistaso rajoitustoimenpiteisiin nähden on heikolla tasolla ja siihen kaivattaisiin lisää perehdytystä, minkä takia onkin hyvä, että haastateltavien mielestä heidän omat valmiutensa olivat hyvät.

Hyviin valmiuksiin luultavasti vaikuttaa se, että perehdytystä, koulutusta tai kokemusta aiemmalta työuralta on riittävästi, joten voitaisiin ajatella, että näihinkin työtehtäviin lisäkoulutus on varmasti hyödyllistä niin työntekijöitä kuin myös sijoitettuja lapsia ajatellen. Tämä myös on luultavasti osasy siihen, miksi tämän tutkimuksen yksiköiden välillä vastauksissa ei ollut kovinkaan suurta eroa, vaan tietotaito löytyy molemmista yksiköistä ja tätä kautta ajatukset rajoitustoimenpiteistä ovat hyvinkin yhtenevät. On kuitenkin varmasti totta, että avoin ympäristö, jossa lapset saavat mennä yksikön ulkopuolelle, verrattuna erityiseen huolenpitoon, synnyttää tiettyjä eroavaisuuksia siinä, millaisia rajoitustoimenpiteitä toteutetaan ja tämä taas synnyttää pieniä eroja siinä, mikä rajoitustoimenpiteissä on vaikeaa ja mitä rajoitustoimenpiteissä voisi kehittää, mikä tuloksissa näkyikin.

Johtopäätöksinä voitaisiin siis sanoa, että rajoitustoimenpiteitä sijaishuollossa voidaan käyttää, eikä niistä lapsille koidu haittaa, vaan ne ennemmin tukevat heidän kasvuaan ja kehitystään sekä lähentävät aikuisen ja lapsen välistä suhdetta. Edellytyksenä tälle on kuitenkin se, että rajoitustoimenpiteet tehdään oikein perustein, vain tarvittaessa ja ennen kaikkea turvallisesti, mikä vaatii yksikössä työskentelevältä henkilöstöltä vankkaa osaamista sekä perehtyneisyyttä siihen, miten ja milloin rajoitustoimenpiteitä käytetään.

5.2 Jatkokehittäminen

Sijaishuollon työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteistä on Suomessa tutkittu hyvin vähän, mikä jättää aukon meidän ymmärryksemme heidän tarpeistaan ja kohtaamistaan haasteista työskennellessään lastensuojelun kentällä. Sijaishuollon kenttä on yhteiskunnallisessa murroksessa ja lastensuojelulakiin ollaan tälläkin hetkellä tekemässä muutoksia. Mielestäni työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteistä olisi hyvä tutkia muissakin sijaishuolto tarjoavissa yksiköissä, jotta saataisiin parempi käsitys siitä, millä tasolla työntekijöiden ammattitaito on rajoitustoimenpiteisiin nähden. Samalla saataisiin parempi käsitys myös siitä, miten työntekijöiden mielestä lastensuojelulakia voitaisiin muuttaa toimivammaksi ja mitä työkaluja kentällä tarvitaan, jotta lasten kasvu ja kehitys voidaan turvata.

Hokkilan julkaisussa Lastensuojelu asiakkaiden silmin sanotaan, että Suomessa vallitsee yksimielisyys siitä, että lastensuojelun vaikuttavuuteen liittyvä tutkimus on hyvin puutteellista (Hokkila 2023, 9). Jatkokehittämisenä rajoitustoimenpiteitä voisi tutkia lisää myös sijoitettujen lasten näkökulmasta. Kun rajoitustoimenpiteitä tutkittaisiin lasten näkökulmasta, voisi tulokset yhdistää palvelemaan paremmin lapsen etua ja samalla kehittämisideoiden toteutuksessa huomioida työntekijöiden ajatuksia. Mahdollisimman monipuolinen näkemys rajoitustoimenpiteiden toteuttamisesta toisi vielä laajemman kuvan siitä, kuinka rajoitustoimenpiteitä tulisi kehittää.

Mielestäni onkin outoa, että Suomessa lastensuojelun rajoitustoimenpiteitä ja niiden käyttöä on tutkittu niin vähän, niin lasten kuin myös työntekijöiden näkökulmasta, vaikka aihe on merkittävä lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin kannalta. Rajoitustoimenpiteiden käyttö herättää paljon eettisiä kysymyksiä ja vaikuttaa suoraan lasten kokemuksiin laitoshoidosta, joten aihepiiriin tarkempi tutkimus antaisi arvokasta tietoa niin päätöksenteon tueksi kuin myös käytännön työn kehittämiseksi.

5.3 Tutkimuseettiset kysymykset ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeessa on kerrottu tutkimusten eettisistä periaatteista. Tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavan ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Käytännössä tutkittava voi kokonaan pidättäytyä tutkimukseen

osallistumisesta tai jättää osallistumisen kesken missä vaiheessa tahansa, ilman, että hänelle tulee siitä kielteisiä seuraamuksia. Lisäksi tutkittavan tulee saada tietoa siitä, mitä tutkimus sisältää ja miten se toteutetaan sekä myös saada ymmärrettävä ja todenmukainen kuva tutkimuksen tavoitteista. (TENK 2019, 8.) Tutkimuksessani osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja osallistumisesta oli mahdollista kieltäytyä. Tutkittaville kerrottiin suostumuslomakkeessa tutkimuksen sisällöstä, toteutuksesta sekä tavoitteista. Lisäksi lomakkeeseen tuli minun yhteystietoni, joten jos joku tutkittavista halusi tutkimuksesta lisätietoa, pystyin kertomaan sen heille henkilökohtaisesti.

Lastensuojelu ja rajoitustoimenpiteet itsessään aiheina voivat olla hyvinkin arkoja ja olin huolellinen siinä, että tutkimuksen aineistoa kerätessä ja säilyttäessä noudatin tietosuojalainsäädäntöä. Haastattelut tehtiin kasvotusten ja äänitettiin haastattelut. Äänitteet haastatteluista poistettiin ja hävitettiin materiaalin purun jälkeen. Haastatteluissa ei kerätty henkilötietoja ja haastateltavat saivat pitää anonymiteettinsä. Lisäksi selvitin myös työn tilaajalta saako heidän nimeään käyttää opinnäytetyössä, mihin he vastasivat myöntävästi.

Rita Leinosen artikkelissa tutkimuksen eettisyydestä on mainittu, että toisten tutkijoiden töihin viitattaessa tulee lähdeviitteet merkitä asiaan kuuluvalla tavalla ja omien tulosten ristiriidat tai puutteet näiden töiden kanssa tulee raportoida avoimesti (Leinonen 2018). Omassa tutkimuksessani tein näin ja noudatin Xamkin lähdeohjetta.

Puusan ym. teoksessa kerrotaan, että tutkimuksen luotettavuuden mittarina voidaan pitää sitä, kuinka hyvin tutkija kykenee tuomaan omaa ammattitaitoaan ilmi. Tämä ammattitaito näkyy siinä, miten tutkija on kyennyt valitsemaan käyttämään oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä ratkaistakseen tutkimusongelman. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan tulee kuvata todenmukaisesti tutkimuksen eri vaiheet. (Puusa ym. 2020.)

Hakala kertoo, että laadullisen tutkimuksen aineisto on usein monisanainen ja runsas, ja silloin myös tulkinnanvarainen. Tutkija joutuu siis tekemään paljon valintoja siinä, mitä aineistosta otetaan analysointiin ja mitä jätetään pois. (Hakala, 2024, 132.) Oman tutkimukseni tein mahdollisimman luotettavasti ja vakuuttavasti sekä kuvasin tutkimuksen eri vaiheet todenmukaisesti niin kuin ne

tapahtuivat. Analysoinnissa käytin aiempaa tutkimustietoa ja omaa alan kokemustani olennaisten asioiden löytämiseen ja rajaamiseen.

Hirsjärven ja Hurmeen kirjassa on sanottu, että haastatteluaineiston laadukkuutta voidaan tarkkailla jo edeltä käsin siten, että tehdään hyvä haastattelu-runko. Olisi myös hyvä pohtia ennalta, miten teemoja voidaan syventää sekä mitä vaihtoehtoisia kysymyksiä voidaan kysyä. Lisäksi laadun varmistamiseksi tulee huolehtia siitä, että tarvittava tekninen välineistö on kunnossa, esimerkiksi laite millä äänittää haastattelut. (Hirsjärvi & Hurme 2022.) Haastattelujen laadun varmistamiseksi omassa tutkimuksessani kiinnitin näihin asioihin huomiota jo suunnitteluvaiheessa esimerkiksi teemahaastattelurunkoa laatiessa sekä myös toteutuksessa.

5.4 Opinnäytetyöprosessi

Opintojeni aikana tein työharjoitteluni eri sijaishuoltoyksiköissä ja yksi näistä oli Ehot Oy:n erityisen huolenpidon yksikkö. Olin jo valmiiksi kiinnostunut sijaishuollossa työskentelystä ja aioinkin syventyä siihen lisää opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöprosessia aloittaessani olin yhteydessä Ehot Oy:n johtohenkilökuntaan, josko heille voisi opinnäytetyön toteuttaa. Kiinnostukseni rajoitustoimenpiteitä kohtaan tutkimuskohteena, nousi harjoitteluni aikana erityisen huolenpidon yksikössä, jossa rajoitustoimenpiteet ovat enemmän läsnä verrattaessa esimerkiksi perustason yksiköihin. Lähetin aihe-ehdotukseni Ehot Oy:n johtohenkilöstölle ja myös he kokivat aiheen sopivaksi, jolloin aloitin opinnäytetyön teon.

Työntekijöiden saaminen haastateltavaksi ei ollut vaikeaa, sillä monet olivat jo entuudestaan minulle tuttuja ja suhtautuivat haastateltavana olemiseen hyvin myös itsensä kehittämisen ja itsereflektion näkökulmasta. Haastateltavia löytyi loppujen lopuksi ehkä jopa liiankin monta ja huomasin opinnäytetyötä tehdessä, että yhdeksän haastattelun litterointi ja läpikäyminen oli hyvin aikaa vievää ja työlästä. Oli kuitenkin positiivista, miten avoimesti sekä rehellisesti työntekijät kertoivat omia kokemuksiaan ja näkemyksiään haastatteluissa.

Itse haastattelujen toteuttaminen tuntui myös opinnäytetyön tekemisen aikana melko haastavalta, etenkin kun teemahaastattelua en ollut ennen tehnyt.

Aluksi haastattelemisen tuntui jännittävältä ja kysymykseni tuntuivat kömpelöiltä, mutta loppua kohden haastattelemisen alkoi tuntu luontevammalta. Ajattelisin, että lopulta haastateltavien sekä aiheen tuttuudesta oli hyötyä. Hakala kertookin teoksessaan, että tutkimuskohteen tunteminen entuudestaan helpottaa tutkimuksen tekemistä (Hakala 2024, 31). Haastattelujen yleistä sujuvuutta olisi myös varmasti tukenut se, että olisin tehnyt haastattelut lyhyemmällä aikavälillä, jotta haastattelurunko olisi ollut tuoreemmassa muistissa. Kokonaisuudessaan kuitenkin ajattelen, että pääsin hyvin haluttuun lopputulokseen.

Haastavaa opinnäytetyön kirjoittamisen eri vaiheissa, kuten suunnitelman tekemisessä ja raportoinnissa, oli lähteiden löytäminen. Sopivaa lähdemateriaalia oli vaikeaa löytää, koska niin kuin mainitsin, etenkin ohjaajien kokemuksia rajoitustoimenpiteistä ei ole juurikaan tutkittu. Lähteitä etsin eri tietokannoista kuten Google Scholar, Kaakkuri, Finna, Theseus, Journal, Medic sekä Korkeakoulujen omat julkaisuarkistot kuten Trepo, Helda ja Lauda hakusanoilla lastensuojelu, sijaishuolto, rajoitus, rajoittaminen, rajoitustoimenpide. Lisäksi etsin tietoa myös kansainvälisistä tietokannoista kuten Sage ja ScienceDirect. Tarkastelin myös saman aihepiirin opinnäytetöiden lähdeluetteloita, joista yritin löytää omaan työhöni sopivia lähteitä. Käytin jopa apuna koulun kirjaston palvelua, jossa tietoa etsitään ammattilaisen kanssa, mutta tutkimustietoa ei vain ole paljoa.

Mielestäni haastavaa oli myös lakitekstin suuri määrä opinnäytetyössäni. Olin kahden vaiheilla siitä, pitäisikö kaikki lastensuojelulain rajoitustoimenpiteet ja niiden sisällöt olla mukana opinnäytetyössä vai ei. Pohdittuani asiaa, päätin kuitenkin sisällyttää ne opinnäytetyöhöni, koska ajattelin, että jätän muuten lukijan, joka ei tunne lastensuojelulakia tai lastensuojelukenttää, täysin vaille selityksiä, jolloin hän joutuu itse tulkitsemaan mitä esimerkiksi ”liikkumisvapauden rajoitus” tai ”henkilönkatsastus” tarkoittavat.

Aikataulullisesti opinnäytetyö sujui suunnitelmien mukaisesti. Suunnitelman toteutin 2024 keväällä, haastattelut kesän aikana ja itse opinnäytetyön kirjoittaminen hoitui alkusyksystä. Prosessi sujui aikataulullisesti mielestäni johdonmukaisesti. Itse opinnäytetyön toteutuksessa usein löysin itseni pohtimasta, miten jonkin asian olisi voinut tehdä toisin. Etenkin haastatteluissa pohdin, kysyinkö asioita tarpeeksi kattavasti, oikealla tavalla, annoinko haastateltaville

tarpeeksi tilaa sekä vastaavatko haastattelukysymykseni ja haastattelurunkoni sitä mitä opinnäytetyössä haetaan.

Raportointivaiheessa tunsin myös välillä olevani vailla suuntaa ja mietin teenkö asioita oikealla tavalla, mutta epävarmuudesta huolimatta nyt ajattelin, että opinnäytetyöprosessini oli melko onnistunut. Tutkimusosaamiseni on nyt aiempaa parempi ja opin opinnäytetyön aiheesta paljon lisää. Toivon, että opinnäytetyössä tuotettu tieto on hyödyllistä niin Ehot Oy:lle, tätä lukeville opiskelijoille, alalla työskenteleville tai muuten vain aiheesta kiinnostuneille ihmisille.

LÄHTEET

de Valk, S., Kuiper, C., van der Helm, G. H. P., Maas, A. J. J. A., & Stams, G. J. J. M. (2019). Repression in Residential Youth Care: A Qualitative Study Examining the Experiences of Adolescents in Open, Secure and Forensic Institutions. *Journal of Adolescent Research*, 34(6), 757-782. Saatavissa: <https://doi.org.ezproxy.xamk.fi/10.1177/0743558417719188> [viitattu 3.11.2024].

Ehot. s.a. EHOT OY: Etusivu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ehot.fi/> [viitattu 23.9.2024].

Elo, J. 2024. Traumainformoitu työote lastensuojelun sijaishuoltotyön orientaationa – Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Maisterintutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/95844> [viitattu 3.11.2024].

Enell, S., Andersson Vogel, M., Eske Henriksen, A., Pösö, T., Honkatukia, P., Mellin-Olsen, B. & Hydle, I. 2022. Confinement and restrictive measures against young people in the Nordic countries: a comparative analysis of Denmark, Finland, Norway, and Sweden. *Nordic journal of criminology*. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/139267/Confinement_and_restrictive_measures.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 17.2.2024].

Hakala, J. T. 2024. Laadullisen tutkimuksen ABC: Menetelmäopas opinnäytteen tekijälle. Helsinki. Gaudeamus.

Heino, T. 2007. Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? – Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193807> [viitattu 4.11.2024]

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2. painos. Helsinki. Gaudeamus.

Hoikkala, S. 2020. Historiallinen tapaustutkimus lastensuojelulaitoksen rajoittamis- ja kurinpitokäytännöistä 1950–2000. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/49b43844-7aac-416d-9cc5-e6b191e2bf6d/content> [viitattu 17.2.2024].

Hokkila, K. 2023. Lastensuojelu asiakkaiden silmin. *Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu* 4/23. Lastensuojelun Keskusliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/julkaisut/lastensuojelu-asiakkaiden-silmin-selvitys/> [viitattu 5.10.2024].

Hytönen, K.-M., Malinen, A., Salenius, P., Haikari, J., Markkola, P., Kuronen, M. & Koivisto, J. 2016. Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937–1983. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:22 Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3806-9> [viitattu 5.10.2024].

livonen, E. 2016. Mikä on lapsen etu? Mannerheimin lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/mika-lapsen-etu/> [viitattu 11.10.2024].

Jääskeläinen, V & Uotinen, S. 2007. Lastensuojelulain muutos sijaishuollossa käytettäviä rajoituksia koskien. Kuntaliitto. Yleiskirje 3/80/2007. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2007/lastensuojelulain-muutos-sijaishuollossa-kaytettavia-rajoituksia-koskien> [viitattu 11.10.2024].

Laakso, R. 2021. Kasvatus ja rajoittaminen lastensuojelulaitoksessa. Helavirta, S., Halttunen, S. & Laakso, R. Sijaishuollon rajoitustoimenpiteet ammatillisina käytäntöinä ja kokemuksina. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja B. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/e2ed0164-aa5d-46c4-8bee-a9acc4ef8767/content> [viitattu 11.10.2024].

Laamanen, J. 2021. ”Rajoitustoimenpiteitä tarvitaan, vaikkakin niitä ei oo koskaan mukava toteuttaa” Sijaishuollon ohjaajien näkemyksiä lastensuojelun rajoitustoimenpiteistä etiikan näkökulmasta. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosionomin tutkinto-ohjelma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021060414311> [viitattu 4.11.2024].

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lastensuojelun Keskusliitto. 2023. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/lastensuojelu/> [viitattu 5.10.2024].

Lehtimäki, S. 2010. LASTENSUOJELULAIN MUKAISET RAJOITUSTOIMENPITEET LASTENSUOJELULAITOKSEN OHJAAJAN TYÖSSÄ – OHJAAJIEN KOKEMUKSIA. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201103133062> [viitattu 1.11.2024].

Leinonen, R. 2018. Tutkimuksen eettisyys. Spoken. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://spoken.fi/tutkimuksen-eettisyys/> [viitattu 16.2.2024].

Lepistö, J. 2024. Viranomaiset paljastavat MTV:lle: Lastensuojelussa havaittu epäeettisiä, jopa lainvastaisia toimintamalleja. MTV. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/viranomaiset-paljastavat-mtv-uutisille-lastensuojelussa-havaittu-epaeettisia-jopa-lainvastaisia-toimintamalleja/9018890#gs.gj1h2m> [viitattu 11.10.2024].

Lindholm, E. & Takalo, T. 2021. Työntekijänä lastensuojelulaitoksessa - Työntekijöiden kokemuksia lastensuojelun sijaishuollon rajoitustoimenpiteistä. Lapin ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021060213707> [viitattu 1.11.2024].

Matte-Landry, A. & Collin-Vézina, D. 2024. Patterns of change in restrictive measures in residential care: Trauma-informed staff training benefits children and youth who need it the Most, Child Abuse & Neglect, Volume 147, ISSN 0145-2134. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106576> [viitattu 3.11.2024].

Palmén, T. 2024. "Lastensuojelulapsista on tehty heittopusseja" – pahimmillaan yksi lapsi kiertää kymmeniä laitoksia ympäri maata. MTV. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/lastensuojelulapsista-on-tehty-heittopusseja-pahimmillaan-yksi-lapsi-kiertaa-kymmenia-laitoksia-ym-pari-maata/8921880#gs.gj1bpt> [viitattu 11.10.2024].

Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. [Helsinki]: Gaudeamus.

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi

Roy, C., Castonguay, A., Fortin, M., Drolet, C., Franche-Choquette, G., Dumais, A., Lafortune, D., Bernard, P., & Geoffrion, S. 2021. The Use of Restraint and Seclusion in Residential Treatment Care for Youth: A Systematic Review of Related Factors and Interventions. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(2), 318–338. Saatavissa <https://doi-org.ezproxy.xamk.fi/10.1177/1524838019843196> [viitattu 3.11.2024].

Räty, T. 2023. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Saastamoinen, K. 2020. Lapsi sijaishuollossa: Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoitustoimenpiteet. 2., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa: Käsikirja arjen toimintaan. 2. uus. p. Helsinki. Edita.

Siltanen, M. 2024. Lapsia rajoitettiin lainvastaisesti – 15 lastensuojeluyksikköä joutui erityistarkkailuun. Yle. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20070343> [viitattu 11.10.2024].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. 1.1.2020 VOIMAAN TULLEET LASTENSUOJELULAIN MUUTOKSET SEKÄ VALTIOIDEN RAJAT YLITTÄVÄT LAPSIKAAPPAUSTILANTEET. Kuntainfo 17/2020. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://stm.fi/documents/1271139/21203212/Verkkoon_Kuntainfo_lastensuojelulain+muutokset+ja+valtioon+rajat+ylitt%C3%A4v%C3%A4t+lapsikaappaukset.pdf/f3b47220-32a6-d5c5-8f16-36735622085b/Verkkoon_Kuntainfo_lastensuojelulain+muutokset+ja+valtioon+rajat+ylitt%C3%A4v%C3%A4t+lapsikaappaukset.pdf?t=1607518034451 [viitattu 11.10.2024].

Tarkkinen, H. & Forsberg, H. 2013. Lasten-suojelulain rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116036/tarkkinen.pdf?sequence> [viitattu 17.2.2024].

TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa : Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf [viitattu 16.2.2024].

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023. Lastensuojelu 2022. Yhä useammasta lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus. Tilastoraportti 24/2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf?sequence [viitattu 5.10.2024].

Tervo, J. 2021. Rajoitusten lainsäädäntökehys. Julkaisusarjassa Helavirta, S., Halttunen, S. & Laakso, R. Sijaishuollon rajoitustoimenpiteet ammatillisina käytäntöinä ja kokemuksina. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja B. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/e2ed0164-aa5d-46c4-8bee-a9acc4ef8767/content> [viitattu 11.10.2024].

Tuomi, J., Sarajärvi, A. & Tammi. 2024. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Utriainen, S. & Eriksson, P. 2023. Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet valtion koulukodeissa. THL. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147195/URN_ISBN_978-952-408-146-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 17.2.2024].

Uudistamistyöryhmä, L. v. s. 2020. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://kaakkuri.finna.fi/Record/valto.10024_162414?sid=3672028331 [viitattu 17.2.2024].

Vuori, V. 2021. Rajoituksia laitoksissa. Ohjaajien kokemuksia rajoitustoimenpiteistä. Lapin ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021060213515> [viitattu 3.11.2024].

Valli, R. & Aarnos, E. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkkä, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

1(2)

Pvm

Tutkimustiedote

Kerromme tässä tutkimustiedotteessa tutkimuksesta, sen tavoitteista, toteutuksesta ja tulosten raportoinnista.

Tutkimuksen tekijät

Joonas Moilanen

Xamk - Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Mikkelin kampus, Patteristonkatu 3 D, 50100, Mikkeli

Yhteyshenkilö tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä:

Joonas Moilanen

TYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSIA RAJOITUSTOIMENPITEISTÄ SIIJAISHUOLTOYKSIKÖSSÄ, 5.12.2023-31.12.2024

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Pyydämme sinua osallistumaan tutkimukseen – Työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteistä sijaishuoltoyksikössä. Opinnäytetyön tarkoitus on tehdä haastattelututkimus Ehot Oy:n henkilöstölle. Opinnäytetyön tehtävä on tuottaa tietoa lastensuojelussa työskentelevien ohjaajien kokemuksista koskien rajoitustoimenpiteitä ja niiden käyttöä. Sovit tutkimukseen, koska työskentelet Ehot Oy:llä ja olet käyttänyt työssäsi rajoitustoimenpiteitä tai ollut mukana sellaista toteuttamassa.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää tutkimukseen osallistumisesi tai peruuttaa jo antamasi suostumuksen syytä ilmoittamatta milloin tahansa tutkimuksen aikana eikä siitä koidu sinulle kielteisiä seurauksia. Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja.

Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyössä tutkitaan työntekijöiden yksilöllisiä kokemuksia rajoitustoimenpiteistä ja niiden käytöstä lastensuojelun kasvatusstyössä. Tutkimus tehdään haastatteluna ja haastattelu kestää luultavasti 10-30 minuuttia. Haastattelut toteutetaan vuoden 2024 huhtikuun ja elokuun välisenä aikana. Haastattelut lähtökohtaisesti nauhoitetaan, mutta tutkittavan halutessa voidaan haastattelu tehdä myös kirjaamalla.

Tutkimuksen mahdolliset hyödyt sekä haitat/riskit ja niihin varautuminen

Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää lastensuojelussa työskentelevät. Lisäksi opinnäytetyö tuottaa hyödyllistä tietoa yritykselle itselleen siitä, miten heidän työntekijänsä kokevat rajoitustoimenpiteet.

Tutkimusaineiston käsittely

Tutkimuksessa kerättyjä aineistoja eli nauhoitettuja tai kirjattuja haastatteluja pitää hallussa vain minä eikä niitä luovuteta kenellekään. Nauhoitetut haastattelut litteroidaan mahdollisuuksien mukaan heti haastattelun päätyttyä, jonka jälkeen nauhoitus poistetaan lopullisesti. Litteroidut haastattelut tuhotaan tutkimuksen valmistumisen jälkeen eikä aineistoa muutenkaan käytetä mihinkään muuhun tarkoitukseen kuin tutkimukseen sen aikana tai sen jälkeen.

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Pvm

2(2)

Tutkimustulokset ja niistä tiedottaminen

Tuloksista raportoidaan Theseus.fi:ssä, mihin opinnäytetyö julkaistaan sen valmistuttua. Tutkittavaa ei voida tunnistaa julkaisuista eikä tutkimuksessa kerätä tai julkaista henkilötietoja.

Tutkimuksen korvaukset tutkittavalle

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Tutkijalle. Tutkimustiedote annetaan tutkittavalle. Kopio tutkimustiedotteesta jää tutkijan arkistoon. Mikäli tutkimuksen kohteena on alaikäinen, vanhemmille tai sosiaalityöntekijöille tms. annetaan tutkimustiedote sekä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Teemahaastattelurunko

Tilanteet, jossa rajoitustoimenpiteitä käytetään

- Mitä rajoitustoimenpiteitä on käytetty?
- Millaiset tilanteet johtavat niihin? Miksi käytettiin?
- Olisiko tilanteessa voinut toimia muutoin?

Vaikutus lapseen

- Mikä on rajoitustoimenpiteiden tarkoitus?
- Merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle? Hyödyt ja haitat?
- Miten rajoitukset käydään läpi nuorten kanssa? Miten työntekijän mielestä? Kokeeko vaikeaksi? Käydäänkö aina läpi ja riittävän hyvin?
- Onko rajoitustoimenpiteet riittäviä? Miten kehittäisit ja mitä se mahdollistaisi?
- Voisiko työtä tehdä ilman rajoitustoimenpiteitä?
- Vaikutukset ihmissuhdetyöhön?

Vaikutus työntekijään

- Miten rajoitukset vaikuttavat omaan työhön? Miten tukee, miten haittaa?
- Minkä kokee vaikeimmaksi tilanteissa, joissa toteutetaan rajoitustoimenpiteitä?
- Miltä rajoitustoimenpiteiden toteuttaminen tuntuu ammattieettisesti?
- millaiset valmiudet työntekijöillä on rajoitustoimenpiteisiin ja niiden käyttöön? Millaista koulutusta ja perehdytystä?
- Millainen jälkiselvittely rajoitustoimenpiteiden jälkeen?
- Vaikutus työyhteisöön?

Taulukko tutkimuksista

Tutkimuksen bibliografiset tiedot XAMK:n raportointiohjeiden mukaan	Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	Aineisto ja aineistokeruu- sekä analyysimenetelmä	Keskeiset tulokset
1. de Valk, S., Kuiper, C., van der Helm, G. H. P., Maas, A. J. J. A., & Stams, G. J. J. M. (2019). Repression in Residential Youth Care: A Qualitative Study Examining the Experiences of Adolescents in Open, Secure and Forensic Institutions. <i>Journal of Adolescent Research</i> , 34(6), 757-782.	Tutkimuksen tehtävä oli lisätä tietoisuutta siitä, miten repressio ilmenee nuorten kokemuksissa lastensuojeluyksiköissä ja tunnistaa tekijöitä, jotka johtavat repressioon. Tutkimuksen tarkoitus oli ymmärtää, miten repressio ilmenee nuorten kokemuksissa.	Aineistonkeruumenetelmänä toimi puolistrukturoidut haastattelut. 32 nuorta haastateltiin. Analyysimenetelmänä toimi kehysanalyysi.	Tutkimuksen tulokset osoittivat, että nuoret hyväksyvät sääntöjen. Rakenteiden ja rangaistusten käytön, jos he kokivat niiden olevan reiluja tai tarpeellisia. Kuitenkin jos henkilökunta käytti liikaa valtaa tai toimi epäreilusti koettiin se repressiivisenä.
2. Enell, S., Andersson Vogel, M., Eske Henriksen, A., Pösö, T., Honkatukia, P., Mellin-Olsen, B. & Hyde, I. 2022. Confinement and restrictive measures against young people in the Nordic countries: a comparative analysis of Denmark, Finland, Norway, and Sweden.	Tutkimuksen tehtävä oli tarkastella rajoittavien toimenpiteiden ja suljetun hoidon käyttöä lastensuojelussa ja rikosoikeudessa Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. Tutkimuksen tarkoitus oli vertailla Pohjoismaiden käytäntöjä ja lainsäädäntöä.	Tutkimuksen aineisto koostui poliittisista dokumenteista, virallisista tilastoista ja tutkimuksista, jotka koskivat rajoitustoimenpiteiden ja suljetun hoidon käyttöä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin asiakirjaanalyysiä. Analyysimenetelmänä käytettiin lainsäädäntöanalyysiä.	Tulokset osoittivat, että Pohjoismaissa on suuria eroja suljetussa hoidossa ja rajoitustoimenpiteiden käytössä lastensuojelussa. Tanskassa ja Ruotsissa käytetään lukittuja laitoksia lastensuojelussa, kun taas Suomessa ja Norjassa ei varsinaisesti ole lukittuja laitoksi, mutta

<p>Nordic journal of criminology. PDF-dokumentti.</p>			<p>muuta rajoitustoimenpiteitä sovelletaan. Erot maiden välillä tulevat esiin käytännöissä, lainsäädännössä ja rajoitustoimenpiteiden kestossa. Yhteistä kaikille on se, että toimenpiteet perustuvat lapsen edun periaatteelle.</p>
<p>3. Hoikkala, S. 2020. HISTORIALLINEN TAPAUSTUTKIMUS LASTENSUOJELULAITOKSEN RAJOITTAMIS- JA KURINPITOKÄYTÄNNÖISTÄ 1950–2000. Väitöskirja. PDF-dokumentti.</p>	<p>Tutkimuksen tehtävä oli tutkia lastensuojelulaitoksessa toteutettuja rajoittamisen ja kurinpitämisen käytäntöjä ja niissä tapahtuneita muutoksia lähihistorian aikana.</p>	<p>Tutkimuksen aineisto oli lastensuojelulaitoksiin liittyvät historialliset dokumentit, kuten esimerkiksi lainsäädäntö, hallinnolliset asiakirjat, valvontareportit ja laitosten omat säännöt. Aineisto kerättiin hakemalla tietoa eri arkistoista. Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.</p>	<p>Tutkimuksen tulokset osoittivat, että rajoittamis- ja kurinpitokäytännöt ovat muuttuneet merkittävästi 1950-luvulta 2000-luvulle. Ennen käytännöt olivat ankaria ja jopa väkivaltaisia. Nykyään käytännöt ovat humaanimpia ja lasta kunnioittavampia. Tätä selittivät laajemmat yhteiskunnalliset muutokset ja lainsäädännölliset uudistukset.</p>
<p>4. Hokkila, K. 2023. Lastensuojelu asiakkaiden silmin. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/23. Lastensuojelun Keskusliitto. PDF-dokumentti.</p>	<p>Selvityksen tarkoituksena oli tuoda esiin lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia, jotta palveluita voitaisiin kehittää asiakaslähtöisemmäksi.</p>	<p>Aineisto koostui kirjallisista raporteista, haastatteluista ja palautteista, jotka oli kerätty useasta lähteestä ja laajalta ajanjaksolta. Analysointiin käytettiin teemoittelua.</p>	<p>Selvityksen tulosten mukaan asiakkaat toivoivat lastensuojelussa enemmän yksilöllistä kohtaamista, jatkuvuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Hankalaksi asiakkaat näkivät</p>

			resurssien puutteen ja henkilökunnan vaihtuvuuden, jotka olivat omiaan vaikuttamaan negatiivisesti asiakkaiden luottamukseen ja turvallisuuden tunteeseen. Asiakkaat myös kertoivat miten tärkeää heidän mielipiteensä huomioiminen ja osallistaminen ovat.
5. Laamanen, J. 2021. ”Rajoitustoimenpiteitä tarvitaan, vaikkakin niitä ei oo koskaan mukava toteuttaa” Sijaishuollon ohjaajien näkemyksiä lastensuojelun rajoitustoimenpiteistä etiikan näkökulmasta. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosionomin tutkinto-ohjelma. PDF-dokumentti.	Tutkimuksen tarkoitus oli tuoda esiin työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia rajoitustoimenpiteistä ammatieettisestä näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten työntekijät kokevat rajoitustoimenpiteiden vaikuttavan nuoren kasvuun ja kehitykseen ammatieettisestä näkökulmasta.	Aineisto koostui viidestä haastattelusta, jotka toteutettiin kolmessa erityistason yksikössä. Aineistonkeruumenetelmänä toimi teemahaastattelu ja analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.	Tutkimuksen tulosten mukaan rajoitustoimenpiteiden oikea ja lainmukainen käyttö on tärkeää nuoren kasvuntukemisen kannalta, mutta ne eivät aina kuitenkaan tue nuorten kasvua. Työntekijät kokivat, että rajoitustoimenpiteet ovat tarpeellisia ja niillä voidaan puuttua esimerkiksi päihteiden käyttöön ja väkivaltaisuu-teen.
6. Lehtimäki, S. 2010. LASTENSUOJELULAIN MUKAISET RAJOITUSTOIMENPITEET LASTENSUOJELULAITOKSEN OHJAAJAN TYÖSSÄ – OHJAAJIEN KOE- MUKSIA. Satakunnan ammattikorkeakoulu.	Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteistä.	Aineisto koostui kolmen lastensuojelutyöntekijän vastauksista kyselylomakkeisiin. Aineistonkeruumenetelmä oli kysely	Tulosten mukaan työntekijät kokivat, että rajoitustoimenpiteet ovat lisänneet dokumentoinnin määrää ja tähän käytetty aika on pois lasten kanssa

<p>Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti.</p>		<p>ja analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.</p>	<p>tehtävästä työstä. Työntekijöiden mielestä rajoitustoimenpiteet ovat riittäviä, kun ne kohdennetaan oikeanlaisiin tilanteisiin. Osa lakisäädöksistä koettiin liian epätarvikoksi tai tulkinnanvaraisiksi.</p>
<p>7. Lindholm, E. & Takalo, T. 2021. Työntekijänä lastensuojelulaitoksessa - Työntekijöiden kokemuksia lastensuojelun sijaishuollon rajoitustoimenpiteistä. Lapin ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti.</p>	<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa työntekijöiden kokemuksista rajoitustoimenpiteiden käytöstä. Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, millaisia kokemuksia työntekijöillä on.</p>	<p>Aineisto koostui kuuden työntekijän haastattelusta kahdesta eriyksiköstä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja analysointiin sisällönanalyysiä.</p>	<p>Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että työntekijöiden mielestä koulutus ja perehdyttäminen rajoitustoimenpiteiden käyttöön oli pääosin hyvällä tasolla ja he kokivat taitonsa jälkipuintiin ja toimenpiteiden suorittamiseen asianmukaisiksi. Tuloksissa korostui kehitystarpeiksi resurssit sekä koulutuksen ja perehdyttämisen lisäämisen.</p>
<p>8. Makkonen, M. 2021. AMMATTINA RAJOJEN ASETTAMINEN – Lastensuojelulaitoksen työntekijöiden kokemuksia lastensuojelutyön kuormittavuudesta. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityö.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia lastensuojelun työntekijöiden kokemuksia rajoitustoimenpiteistä ja niiden käyttöön liittyvistä haasteista.</p>	<p>Aineistona käytettiin työntekijöiden haastatteluja. Haastatteluja tehtiin kahdeksan. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä.</p>	<p>Tutkimuksen tuloksissa keskeisenä pidettiin työntekijöiden kykyä lukea ja tulkita tilanteita sekä ennakoita tilanteita ja samalla asettaa rajoja. Haastavana työntekijät</p>

Kandidaatin tutkielma. PDF-dokumentti			kokivat jatkuvan rajaimisen ja lain puitteissa työskentelystä syntyvän keinottomuuden tunteen. Työntekijät kokivat työssään niin henkistä kuin myös fyysistä väkivaltaa sekä muuta lapsen kohdistamaa huonoa käytöstä työntekijään.
9. Roy, C., Castonguay, A., Fortin, M., Drolet, C., Franche-Choquette, G., Dumais, A., Lafortune, D., Bernard, P., & Geoffrion, S. 2021. The Use of Restraint and Seclusion in Residential Treatment Care for Youth: A Systematic Review of Related Factors and Interventions. <i>Trauma, Violence, & Abuse</i> , 22(2), 318–338.	Tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa tekijöitä, jotka liittyvät fyysisten rajoitustoimenpiteiden käyttöön nuorten asuinhoitolaitoksissa. Lisäksi tavoitteena oli arvioida interventioita, joilla pyritään vähentämään rajoitustoimenpiteiden käyttöä.	Aineistona käytettiin 31 tutkimusartikkelia, jotka käsittelivät rajoitustoimenpiteiden käyttöön vaikuttavia tekijöitä nuorten asuinhoitolaitoksissa. Aineisto etsittiin PubMed-, CINAHL, ERIC- ja PSYCNET tietokannoista ajalta 2002–2017. Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä.	Tulokset osoittivat, että rajoitustoimenpiteiden käyttöön vaikuttavat tekijät liittyvät nuorten, ympäristön ja henkilökunnan ominaisuuksiin. Rajoitustoimenpiteet ovat monisyinen prosessi ja interventio-ohjelmat kuten esimerkiksi traumainformoitu koulutus voi vähentää rajoitustoimenpiteiden tarvetta.
10. Tarkkinen, H. & Forsberg, H. 2013. Lastensuojelulain rajoitustoimenpiteet asiakirjojen valossa. PDF-dokumentti.	Tutkimuksen tavoite oli kartoittaa lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden käyttöä ja oikeuttamista ja dokumentointia lastensuojelulaitoksissa.	Tutkimusaineisto koostui sosiaalialan ammattilaisten rajoitustoimenpiteistä laatimista asiakirjoista. Aineisto käsittää reilut 600 rajoitustoimenpi-	Tutkimuksen tulokset kertovat, että yleisimpiä rajoitustoimenpiteitä olivat kiinnipidot, lähetyksen tarkastukset sekä omaisuuden tarkastukset. Rajoitustoimenpiteiden syitä

		<p>depäätöstä 56 lastensuojelulaitoksesta.</p> <p>Analyysimenetelmänä käytettiin sekä laadullista, että määrällistä lähestymistapaa. Määrällinen keskittyi rajoitustoimenpiteiden yleisyyteen, kun taas laadullinen keskittyi rajoitustoimenpiteiden perusteluun sisällönanalyysin ja retorisen diskurssianalyysin avulla.</p>	<p>olivat usein turvallisuuden varmistaminen ja kontrollin ylläpito esimerkiksi päihteiden käyttöön liittyen. Tutkimus korosti paremman dokumentoinnin ja läpinäkyvyyden tarvetta sillä rajoitustoimenpiteiden perustelujen taso vaihteli paljon.</p>
<p>11. Utriainen, S. & Eriksson, P. 2023. Lastensuojelun rajoitustoimenpiteet valtion koulukodeissa. THL. PDF-dokumentti. 7.pdf?sequence=1&isAllowed=y</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia rajoitustoimenpiteitä koulukoteihin sijoitettuihin nuoriin kohdistetaan ja miksi. Lisäksi tarkasteltiin, miten rajoitustoimenpiteet vaikuttavat nuorten turvallisuuteen ja toimijuuteen koulukodeissa. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli saada nuorten ääni kuuluviin kuulemalla heidän omia kokemuksiaan liittyen rajoituskäytäntöihin koulukodeissa.</p>	<p>Tutkimuksen asiakirja-aineisto koostui kaikissa koulukodeissa vähintään vuoden sijoitettuina olleille nuorille tehdyistä rajoituspäätöksistä. Toinen aineisto koostui yksilö- ja ryhmähaastatteluista neljässä koulukodissa. Tutkimus toteutettiin monimenetelmällisesti. Rajoituspäätökset analysoitiin kuvailevin tilastollisin menetelmin ja niiden analyysissa tarkasteltiin muun muassa rajoituspäätösten määriä ja rajoituksiin johtaneita tilanteita.</p>	<p>Tutkimuksen tulokset osoittivat, että yleisimmät rajoitustoimenpiteet koulukodeissa olivat henkilökatsastus ja aineiden ja esineiden haltuunotto, etenkin karkailutilanteissa. Rajoitustoimenpiteet kasaantuivat yleensä samoille nuorille, mikä herätti tarpeen vaihtoehdoille toimintatavoille. Nuoret kertoivat, että rajoitustoimenpiteet vaikuttivat heidän turvallisuuden tunteeseensa ja he olisivat kaivanneet enemmän</p>

		Nuorten haastattelut analysoitiin abduktiivisesti sisällönanalyysiä ja kahta teoreettista käsitettä, turvallisuutta ja toimijuutta, hyödynnäen.	keskusteluapua rajoitustoimenpiteiden sijaan.
12. Uudistamistyöryhmä, L. v. s. 2020. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti.	Kyseessä on selvitys, johon on koostettu monen tutkimuksen tuloksia. Loppuraportin tarkoitus oli esittää ehdotuksia vaativan sijaishuollon parantamiseen ja vastaamaan paremmin lastensuojelun lasten erityistarpeisiin.	Hajanaisissa määrällisessä tutkimuksessa käytetty luultavasti määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Tarkkaa tietoa ei ole saatavilla, koska yksittäiset tutkimukset eivät ole saatavilla.	Selvitysten ja tutkimusten mukaan, kiinnipidot henkilöntarkastukset, henkilönkatsastukset ja liikkumisvapaudenrajoitukset ovat yleisimpiä lastensuojelussa käytettyjä rajoitustoimenpiteitä. Rajoitustoimenpiteet kohdistuvat siis ilmiöihin, jotka tarvitsevat interventiota. Lapset kokivat rajoitustoimenpiteet jopa loukkaavina tai nöyryyttävinä vaikka on tilanteita, missä ne ovat hyväksyttäviä. Nuoret kokivat, että tärkeintä on se, että rajoitustoimenpiteitä käytetä mielivaltaisesti ja ne voidaan perustella.
13. Vuori, V. 2021. Rajoituksia laitoksissa. Ohjaajien kokemuksia	Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia lastensuojelulaitosten	Opinnäytetyön aineisto koostui kolmen lastensuojelulaitoksessa	Tutkimuksen tulokset osoittivat, että työnte-

<p>rajoitustoimenpiteistä. Lapin ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti.</p>	<p>suojelulaitosten työntekijöiden kokemuksia siitä, miten rajoitustoimenpiteet vaikuttavat työntekijöiden omaan työskentelyyn ja laitoksen ilmapiiriin sekä millaisia haasteita työntekijät kokivat rajoitustoimenpiteisiin liittyen.</p>	<p>työskentelevän työntekijän haastatteluista. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Analyysimenetelmänä toimi sisällönanalyysi.</p>	<p>kijät kokevat rajoitustoimenpiteet välttämättöminä tilanteissa, joissa muilla keinoilla ei enää pärjätä. Rajoitustoimenpiteet voivat heikentää aikuisen ja lapsen välistä suhdetta sekä vaikuttaa negatiivisella tavalla laitoksen ilmapiiriin. Työntekijät toivoisivat, että ilman rajoitustoimenpiteitä voisi pärjätä ja perehtyneisyys niihin on heikommalla tasolla.</p>
---	--	--	---